

Avfall och kretslopp

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet 37 motionsyrkanden om avfall och kretslopp från den allmänna motionstiden 2014/15. Motionerna tar huvudsakligen upp frågor om återvinning av material, omhändertagande av avfall och förorenade områden. Utskottet föreslår ett tillkännagivande om prioritering av områden för sanering av mark och ett tillkännagivande om ett stärkt arbete för att minska förekomsten av marint skräp och mikroplaster i våra vattenområden. Utskottet avstyrker övriga motionsyrkanden i huvudsak med hänvisning till pågående arbete och gällande regelverk. I betänkandet finns 10 reservationer (S, M, SD, MP, C, V, FP, KD).

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	6
Ärendet och dess beredning.....	6
Utskottets överväganden.....	7
Slutna kretslopp m.m.....	7
Pantsystem för elutrustning m.m.	11
Minskning av matsvinn	15
Avloppsslam.....	17
Slaktavfall m.m.	19
Nedskräpning och marint avfall m.m.	21
Uttjänta bilar och övergivna båtar m.m.	31
Efterbehandling av förorenade områden m.m.	34
Kostnader för nedmontering av vindkraftverk m.m.	36
Reservationer	39
1. Slutna kretslopp m.m., punkt 1 (M, C, FP, KD).....	39
2. Producentansvar för textilier, punkt 2 (C, V, FP).....	39
3. Pantsystem m.m., punkt 3 (SD).....	40
4. Minskning av matsvinn, punkt 4 (M)	41
5. Avloppsslam, punkt 5 (SD)	41
6. Slaktavfall m.m., punkt 6 (M, SD)	42
7. Uttjänta bilar och övergivna båtar m.m., punkt 8 (SD)	42
8. Sanering av vattentäcker m.m., punkt 9 (C, V).....	43
9. Prioritering av områden för sanering av mark, punkt 10 (S, MP, V)...	44
10. Kostnad för nedmontering av vindkraftverk, punkt 11 (SD)	45
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	46
Motioner från allmänna motionstiden 2014/15	46

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Slutna kretslopp m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:577 av Erik Andersson (M),

2014/15:1651 av Jan Lindholm (MP) yrkandena 1 och 2 samt

2014/15:2981 av Lena Ek m.fl. (C, M, FP, KD) yrkande 15.

Reservation 1 (M, C, FP, KD)

2. Producentansvar för textilier

Riksdagen avslår motion

2014/15:2460 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 5.

Reservation 2 (C, V, FP)

3. Pantsystem m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:671 av Jan Ericson (M),

2014/15:687 av Jan Ericson (M),

2014/15:1367 av Jan Lindholm (MP),

2014/15:1969 av Josef Fransson och Martin Kinnunen (SD) och

2014/15:2126 av Markus Wiechel (SD).

Reservation 3 (SD)

4. Minskning av matsvinn

Riksdagen avslår motion

2014/15:2978 av Ulf Berg m.fl. (M) yrkande 2.

Reservation 4 (M)

5. Avloppsslam

Riksdagen avslår motion

2014/15:1511 av Anna Hagwall (SD).

Reservation 5 (SD)

6. Slaktavfall m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:2566 av Gustaf Hoffstedt (M) och

2014/15:2977 av Ulf Berg m.fl. (M) yrkande 7.

Reservation 6 (M, SD)

7. Nedskräpning och marint avfall m.m.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anför om ett stärkt arbete för att minska förekomsten av marint skräp och mikroplaster i våra vattenområden. Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:2541 av Lena Ek (C) yrkande 2 och
avslår motionerna
2014/15:316 av Åsa Westlund och Lena Hallengren (S) yrkande 4,
2014/15:322 av Lennart Axelsson (S) yrkandena 1 och 2,
2014/15:570 av Fredrik Christensson (C),
2014/15:618 av Cecilie Tenfjord-Toftby (M),
2014/15:622 av Cecilie Tenfjord-Toftby (M),
2014/15:632 av Jan Lindholm (MP),
2014/15:644 av Patrick Reslow (M),
2014/15:823 av Rickard Nordin (C),
2014/15:1152 av Catharina Bråkenhielm och Kenneth G Forslund (S),
2014/15:1457 av Carina Ohlsson (S) och
2014/15:2783 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 5.

8. Uttjänta bilar och övergivna båtar m.m.

Riksdagen avslår motionerna
2014/15:866 av Roland Utbult (KD),
2014/15:1166 av Hans Ekström (S) yrkande 1,
2014/15:1241 av Patrik Jönsson och Josef Fransson (SD) yrkande 4 och
2014/15:2589 av Finn Bengtsson och Edward Riedl (M).
Reservation 7 (SD)

9. Sanering av vattentäkter m.m.

Riksdagen avslår motionerna
2014/15:2455 av Johan Hedin (C) yrkande 1,
2014/15:2460 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 7 och
2014/15:2541 av Lena Ek (C) yrkande 4.
Reservation 8 (C, V)

10. Prioritering av områden för sanering av mark

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet
anför om hur prioritering av områden ska ske vid sanering av mark.
Därmed bifaller riksdagen motion
2014/15:2953 av Caroline Szyber m.fl. (KD, M, C, FP) yrkande 14.
Reservation 9 (S, MP, V)

11. Kostnad för nedmontering av vindkraftverk

Riksdagen avslår motionerna
2014/15:1105 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkande 3 och
2014/15:2410 av Finn Bengtsson och Michael Svensson (M).
Reservation 10 (SD)

Stockholm den 19 februari 2015

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Matilda Ernkrans

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Matilda Ernkrans (S), Lena Ek (C), Ulf Berg (M), Isak From (S), Johan Hultberg (M), Maria Strömkvist (S), Martin Kinnunen (SD), Åsa Coenraads (M), Jan-Olof Larsson (S), Stina Bergström (MP), Gunilla Nordgren (M), Fredrik Malm (FP), Jens Holm (V), Magnus Oscarsson (KD), Marianne Pettersson (S), Johan Büser (S) och Runar Filper (SD).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet 37 motionsyrkanden om avfall och kretslopp från den allmänna motionstiden 2014/15. Motionerna tar huvudsakligen upp frågor om återvinning av material, omhändertagande av avfall och förorenade områden. Utskottet föreslår ett tillkännagivande om prioritering av områden för sanering av mark och ett tillkännagivande om ett stärkt arbete för att minska förekomsten av marint skräp och mikroplaster i våra vattenområden. Utskottet avstyrker övriga motionsyrkanden i huvudsak med hänvisning till pågående arbete och gällande regelverk. I betänkandet finns 10 reservationer.

Utskottets överväganden

Slutna kretslopp m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om kretslopp för ändliga råvaror, insamling av förpackningar och tidningar och hantering av textillavfall m.m.

Jämför reservationerna 1 (M, C, FP, KD) och 2 (C, V, FP).

Motionerna

I motion 2014/15:1651 av Jan Lindholm (MP) yrkande 1 anförs att kretsloppet för ändliga råvaror bör slutas. Att fastställa långsiktiga mål kan enligt motionen ha stor styrande effekt. Enligt yrkande 2 bör ett projekt startas med att utveckla morötter för ökat återtagande av material som innehåller ändliga råvaror där en utveckling av nya pantsystem är ett av flera metodval.

Enligt motion 2014/15:577 av Erik Andersson (M) bör man förbättra förutsättningarna för hushållsnära insamling av förpackningar och tidningar. Ansvar för kvarstå hos Förpacknings- och tidningsinsamlingen (FTI), men FTI bör ges i uppdrag att i samarbete med kommunerna utvärdera arbetet för att se hur man kan göra insamlingen mer hushållsnära.

Enligt motion 2014/15:2981 av Lena Ek m.fl. (C, M, FP, KD) yrkande 15 bör det göras enklare för hushåll att lämna in textilier, kläder och elektronik till återvinning. Bättre insamling och återvinning av avfall leder också till att miljöfarliga ämnen kan tas om hand och kretsloppen avgiftas.

Enligt partimotion 2014/15:2460 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 5 bör producentansvar för textilier införas. För att undvika att kemikalier kommer ut i kretsloppen är det viktigt att textilier som kasserats kan tas emot på ett miljömässigt bra sätt. Ambitionen bör vara att ett sådant producentansvar introduceras också i övriga EU-länder.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

När det gäller giftfria och resurseffektiva kretslopp kan nämnas att regeringen i december 2010 gav Kemikalieinspektionen i uppdrag att ta fram och genomföra en handlingsplan för en giftfri vardag 2011–2014. Kemikalieinspektionen överlämnade den 4 februari 2015 en slutredovisning av uppdraget till regeringen. Farliga ämnen i varor är en av frågorna som behandlas i rapporten. Regeringen har den 8 januari 2015 beslutat att Kemikalieinspektionen ska vidareutveckla handlingsplanen för en giftfri vardag för att intensifiera arbetet för att uppnå miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö (M2015/375/Ke). Den nya handlingsplanen ska gälla 2015–2017.

Handlingsplanen bör enligt regeringsuppdraget, med bibehållet fokus på en giftfri vardag, även omfatta att minska exponeringen för farliga ämnen i ett livscykelperspektiv för att bidra till att uppnå etappmålet om giftfria och resurseffektiva kretslopp. Kemikalieinspektionen ska där det är lämpligt lämna förslag till nationell lagstiftning mot farliga kemikalier när EU-lagstiftningen inte ger ett tillräckligt skydd. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 september 2017. Samtidigt har regeringen gett ett uppdrag till Naturvårdsverket om giftfria och resurseffektiva kretslopp (M2015/376/Ke). Verket ska intensifiera arbetet med att identifiera och vidta åtgärder för att på ett kostnadseffektivt sätt ytterligare stimulera en mer resurseffektiv avfallshantering som främjar ökad materialåtervinning och avfallsförebyggande åtgärder inklusive att minska risker med farliga ämnen och utfasning av särskilt farliga ämnen ur kretsloppet. Uppdraget ska redovisas senast den 1 december 2016.

Naturvårdsverket har sedan några år tillbaka arbetat med att ta fram en nationell avfallsplan och ett program för förebyggande av avfall i enlighet med EU:s avfallsdirektiv (2008/98/EG). Sveriges avfallsplan innehåller mål och åtgärder för fem prioriterade områden. Planen innehåller också exempel på vad vi behöver göra för att nå ett mer resurseffektivt samhälle med utgångspunkt från miljö kvalitetsmålen och EU:s avfallshierarki. Det avfallsförebyggande programmet innehåller mål och åtgärder för att minska avfallens miljöpåverkan och mängden avfall och farliga ämnen i material och produkter. Målen och åtgärderna ska följas upp. En av åtgärderna i programmet handlar om att Naturvårdsverket ska ta fram nya styrmedel som minskar mängden avfall och farliga ämnen i material och produkter. Naturvårdsverket föreslår lämpliga styrmedel för regeringen under arbetets gång.

I augusti 2014 tog regeringen ett beslut om en ny förordning (2014:1075) om producentansvar för elutrustning. Syftet var att minska den påverkan som elutrustning har på miljön och öka återanvändningen och materialåtervinningen (se vidare nedan under avsnittet Pantsystem för elutrustning m.m.).

När det gäller kretsloppsarbetet på EU-nivå kan nämnas att utskottet den 27 januari 2015 yttrade sig till utrikesutskottet över ett meddelande från kommissionen om kommissionens arbetsprogram 2015 En ny start. Utskottet välkomnar den tidigare kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av bl.a. direktiv 2008/98/EG om avfall m.fl. Enligt bilaga 2 punkt 38 i kommissionens arbetsprogram ska avfallsförslaget dock dras tillbaka och ersättas med ett nytt och mer heltäckande förslag senast i slutet av 2015 för att främja ett kretsloppssamhälle. Utskottet stöder den tidigare kommissionens förslag. Det finns enligt utskottet ett stort behov av den föreslagna lagstiftningen, och det är angeläget att förslagen kan genomföras med en hög ambitionsnivå. Utskottet anför i yttrandet att förslaget inte bör dras tillbaka och ersättas med ett nytt eller revideras.

När det gäller hushållsnära insamling av förpackningar och tidningar föreslog Avfallsutredningen i sitt betänkande (SOU 2012:56) att det fysiska ansvaret för insamling av förpacknings- och tidningsavfall från hushållen ska övergå från producenterna till kommunerna. Som ett alternativ till detta föreslog Avfallsutredningen att ordningen där producenterna ansvarar för både insamling och omhändertagande av förpackningar och tidningar kvarstår. Systemet skulle i detta alternativ kompletteras med att en ordning med på förhand godkända insamlingssystem införs. Sådana system skulle bl.a. syfta till att tydliggöra ansvar, möjliggöra tillsyn och ge ökad service för konsumenterna.

Den 28 augusti 2014 fattades beslut om nya förordningar om producentansvar för förpackningar (2014:1073) och producentansvar för returpapper (2014:1074) samt om ändringar i miljötillsynsförordningen (2011:13) och avfallsförordningen (2011:927). Nya system för producenternas ansvar för förpackningar och returpapper ska leda till enklare och bättre insamling, ökad materialåtervinning och förbättrad tillsyn. Regeringen höjde även målen för materialåtervinning och införde tillståndspliktiga insamlingssystem. På sikt kommer de nya reglerna att innebära mer lättillgängliga insamlingsplatser. Dagens ansvar för insamling av förpackningsavfall och returpapper ska enligt besluten även fortsättningsvis ligga kvar på producenterna. Skillnaden är att kraven på insamlingen av förpackningsavfall och returpapper skärps och att ansvaret förtydligas, mer avfall materialåtervinnas och tillståndspliktiga insamlingssystem införs. Det ska också vara lättare för hushåll och andra att sortera ut sitt förpackningsavfall och returpapper. Uppföljning av och tillsyn över insamlingen och återvinningen ska underlättas och förbättras. Kommunerna kommer även i fortsättningen att ha en central roll i den lokala avfallshanteringen, eftersom dessa kommer att ha ansvar för insamlingen av allt hushållsavfall som inte är föremål för producentansvar. Kommunerna kommer också att kunna agera som entreprenör åt de tillståndspliktiga insamlingssystemen. Enligt regeringsbesluten i augusti 2014 höjs materialåtervinningsmålen i två steg. Den första höjningen sker 2017 genom ändrade beräkningsunderlag och den andra höjningen 2020 genom en höjning av målnivåerna.

Enligt uppgift från Miljö- och energidepartementet anser regeringen att möjligheten att källsortera avfall bör förenklas ytterligare genom att samla ansvaret för insamlingen hos kommunerna. Regeringen avser därför att se över förutsättningarna för hur denna förändring kan genomföras på det mest effektiva sättet.

När det gäller textilavfall fick Naturvårdsverket i augusti 2014 ett uppdrag att utveckla ett förslag om hantering av textilier. Enligt regeringsuppdraget ska Naturvårdsverket ge förslag på åtgärder som ökar materialåtervinningen och återanvändningen samt bidrar till giftfria kretslopp. Naturvårdsverket ska också utforma och beskriva förslag om hur ansvarsfördelningen mellan kommuner, producenter och andra aktörer ska se ut för hanteringen av textilier. I uppdraget ingår att Naturvårdsverket ska ta hänsyn till den

påbörjade processen med förändringar i producentansvaret för förpackningar och returpapper. Uppdraget ska redovisas senast den 30 september 2016.

Kemikalieinspektionen har fått ett uppdrag i sitt regleringsbrev för 2015 att utveckla förslag till åtgärder utifrån de slutsatser och rekommendationer som framkommer i myndighetens rapport 6/14 om risker med farliga ämnen i textil. I uppdraget ingår att föreslå hur EU-lagstiftningen kan utvecklas så att riskerna med farliga ämnen i textil kan hanteras på ett adekvat sätt. Uppdraget ska redovisas senast den 1 december 2015.

Utskottets ställningstagande

När det gäller frågan om slutna kretslopp konstaterar utskottet att de uppdrag som regeringen har lämnat till Naturvårdsverket och Kemikalieinspektionen om giftfria och resurseffektiva kretslopp och handlingsplanen för en giftfri vardag, kommer att behandla frågan om åtgärder för att på ett kostnadseffektivt sätt ytterligare stimulera en mer resurseffektiv avfallshantering. Även frågorna om ökad materialåtervinning, avfallsförebyggande åtgärder och minskning av risker med farliga ämnen samt utfasning av särskilt farliga ämnen ur kretsloppet kommer att tas upp.

Källsortering av avfall har behandlats genom ett antal förordningsändringar som började gälla under hösten 2014 med syfte att förenkla för konsumenterna att sortera ut sitt avfall. Utskottet noterar att regeringen nu har aviserat att den avser att se över förutsättningarna för att ytterligare förenkla möjligheten att källsortera genom att samla insamlingsansvaret hos kommunerna. Utskottet anser därmed att motionerna 2014/15:1651 (MP) yrkandena 1 och 2 och 2014/15:577 (M) bör lämnas utan vidare åtgärd.

När det gäller frågan om återvinning av textilier vill utskottet framhålla att textilier är en värdefull resurs som för närvarande inte utnyttjas i tillräckligt stor omfattning. Enligt Naturvårdsverket återanvänds endast 20 procent av all textil, och endast en liten andel går till materialåtervinning. Konsumtionen av textilier har ökat med 40 procent i Sverige under det senaste decenniet. Textilier kan innehålla farliga ämnen, vilket medför miljöproblem både i Sverige och i tillverkningsländerna. Produktion av textilier är dessutom resurskrävande, både vad gäller vatten och energi. I dag förbränns största delen av det textilavfall som genereras i Sverige trots att textilier är en värdefull resurs och miljövinsten vid återanvändning och återvinning är stor jämfört med förbränning. Utskottet anser det därför positivt att Naturvårdsverket har fått i uppdrag att utveckla ett förslag om hanteringen av textilier i ett kretsloppsperspektiv och att Kemikalieinspektionen har ett uppdrag om risker med farliga ämnen i textilier och om hur EU-lagstiftningen kan utvecklas på denna punkt. Som nämnts ovan ska uppdragen redovisas under 2015 och 2016.

Utskottet välkomnar regeringens initiativ på miljørådets möte i Bryssel den 17 december 2014 att ta upp behovet av att få bort gifter ur vardagen. På mötet vände sig Sverige tillsammans med flera EU-länder till EU-kommissionen i fråga om behovet att få bort gifter i vardagen och efterlyste bättre kontroll av

och information om förekomsten av farliga kemikalier i olika varor, så att konsumenterna kan göra medvetna val. Sverige lyfte särskilt fram behovet av märkning av allergiframkallande och andra farliga ämnen i textilier.

Utskottet anser sammanfattningsvis att det är av stor vikt att en framtida lösning för en hållbar hantering av textilier i kretsloppet kan tas fram. Utskottet förutsätter att regeringen återkommer med erforderliga förslag efter att resultatet av ovannämnda uppdrag till Naturvårdsverket redovisats. Med det anförda föreslår utskottet att motionerna 2014/15:2981 (C, M, FP, KD) yrkande 15 och 2014/15:2460 (C) yrkande 5 nu lämnas utan vidare åtgärd.

Pantsystem för elutrustning m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om pant på olika elprodukter och batterier, om förbud mot lågenergilampor och om ett gemensamt pantsystem i Norden.

Jämför reservation 3 (SD).

Motionerna

Enligt motion 2014/15:671 av Jan Ericson (M) bör pant på batterier införas. Mängden batterier som lämnas in för återvinning har fördubblats på två år, men 40 procent återvinns inte. Det motsvarar ca 2 000 ton batterier som hamnar på annan plats än på återvinningsstationen. Med tanke på att batterier innehåller ett antal miljöskadliga ämnen är detta inte acceptabelt.

Enligt motion 2014/15:1367 av Jan Lindholm (MP) bör regeringen arbeta för ett pantsystem för mobiltelefoner. Genom att bli bättre på att återvinna alla telefoner skulle vi minska behovet av att bryta nya metaller. Inför vi ett sådant system skulle det sedan kunna utvidgas till att omfatta även andra komponenter eller produkter. Målet bör vara att systemet utvidgas till resten av EU för att i slutändan bli en global självklarhet.

I motion 2014/15:687 av Jan Ericson (M) anförs att pant på lågenergilampor bör införas som en del av producentansvaret. Lågenergilampor innehåller farliga ämnen, bl.a. kvicksilver, som kan läcka ut i mark och vatten. Till att börja med borde ett pantsystem relativt snabbt kunna införas i Sverige, men målet bör givetvis vara ett gemensamt pantsystem inom hela EU.

Enligt motion 2014/15:1969 av Josef Fransson och Martin Kinnunen (båda SD) bör det införas ett totalförbud mot kvicksilverlampor. I en sammanfattning av EU-kommissionens rapport från 2008 framgår det att kvicksilver från ljuskällor är den grupp av kvicksilverhaltiga produkter som har lägst procentuell återvinningsgrad, bara 11 procent. Detta innebär att en stor mängd kvicksilver hamnar på fel plats.

I motion 2014/15:2126 av Markus Wiechel (SD) anförs att det bör införas ett gemensamt pantsystem i hela Norden. Sverige ligger i många avseenden i framkant när det kommer till att återanvända petflaskor och burkar, men med tanke på att vi reser alltmer, inte minst till våra nordiska grannländer, finns det mycket som inte går att panta och som därför slängs i vanliga soptunnor.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Pant på elprodukter m.m.

I juli 2012 antogs formellt det omarbetade EU-direktivet (2012/19/EU) om avfall som utgörs av eller innehåller elektrisk och elektronisk utrustning (WEEE). Direktivets övergripande syfte är att förhindra uppkomsten av elavfall och främja material- och energiåtervinning samt återanvändning av hela produkter. Direktivet bygger på principen om producentansvar, vilket innebär att insamling, behandling, återvinning och bortskaffande av elavfall ska finansieras av producenterna.

Hantering av elavfall i Sverige regleras främst genom regler i avfallsförordningen (2011:927). Dessa regler ger konsumenten en skyldighet att sortera ut elavfall och hantera det skilt från annat avfall. Bestämmelser om skyldighet för producenter att ta hand om avfall som utgörs av elprodukter finns i förordningen (2014:1075) om producentansvar för elutrustning. Den nya förordningen om producentansvar för elutrustning trädde i kraft den 15 oktober 2014. Syftet med de ändrade reglerna är att det ska vara enklare för konsumenter att lämna ifrån sig sitt elavfall. Som ett led i detta arbete har nya regler införts som bl.a. innebär att butiker som säljer elutrustning får en viss skyldighet att ta emot elavfall. Förordningen innebär även att mer elutrustning kommer att omfattas av producentansvar och att återvinningsmålen höjs.

Den 1 januari 2009 trädde en ny batteriförordning (2008:834) i kraft. Genom förordningen infördes ett renodlat producentansvar för batterier, där producenter och importörer ansvarar för såväl insamling, omhändertagande och slutförvaring av miljöfarliga batterier som informationsinsatser. Förordningen syftar bl.a. till att batterier ska utformas och framställas på ett sådant sätt att uppkomsten av avfall förebyggs och, i fråga om det avfall som ändå uppkommer, att producenterna ska tillhandahålla system för insamling av avfallet.

När det gäller frågan om förbud mot lågenergilampor pågår enligt uppgifter från Regeringskansliet för närvarande inte något arbete med förbud mot lågenergilampor. Skälet är att Minamatakonventionen om kvicksilver, som undertecknades av Sverige 2013, väntas träda i kraft inom kort. Konventionen har förhandlats inom ramen för FN:s miljöprogram Unep sedan 2009. I konventionen finns det bestämmelser om att förbjuda lampor som innehåller kvicksilver till 2020. Dessa bestämmelser kommer att införlivas inom EU. Miljö- och energidepartementet förväntar sig ett lagstiftningsförslag om detta från kommissionen under 2015.

När det gäller frågan om återvinning av lågenergilampor har det skett en dialog vid dåvarande Miljödepartementet med elektronikavfalls- och återvinningsbranschen samt berörda myndigheter om bättre insamling av lågenergilampor. Vid ett möte våren 2012 antogs en deklARATION om att insamlingen av lågenergilampor skulle öka med 2 miljoner lampor under året och att informationskampanjer skulle genomföras. Målet i deklARATIONEN nåddes; drygt 2 600 000 fler lågenergilampor samlades in under 2012. Antalet lågenergilampor i glasåtervinningen halverades under samma period.

Det kan också nämnas att regeringen tillsatt en utredning för att närmare analysera möjligheten att införa skatt på farliga ämnen i vissa varugrupper, t.ex. kläder och hemelektronik. Kemikalieinspektionen har i Kemi rapport 1/15 Handlingsplan för en giftfri vardag 2011–2014 – slutredovisning tagit upp att ljuskällor som innehåller kvicksilver är ett exempel på en sådan varugrupp. Uppdraget ska redovisas senast den 31 januari 2015 (Utredning om ekonomiska styrmedel för kemikalier, dir. 2013:127).

Gemensamt pantsystem för dryckesförpackningar inom Norden

Frågan om ett gemensamt pantsystem för dryckesförpackningar inom EU utreddes av Kommerskollegium 2003. I utredningen betonade Kommerskollegium att man borde sträva efter att söka en lösning för att samordna ett återvinningssystem för dryckesförpackningar som omfattar alla länder inom EU/EES. Som ett första steg skulle man dock kunna börja med ett mindre antal länder som redan i dag har ett fungerande pantsystem. Systemet skulle då innefatta länder som Sverige, Danmark, Norge och Finland. Många frågor återstod dock att utreda innan ett gemensamt system kunde införas.

Jordbruksverket hänvisade i Returförpackningsutredningen (Rapport 2006:7) till Kommerskollegiums utredning. Både Jordbruksverket och Konsumentverket delade Kommerskollegiums bedömning att Sverige borde sträva efter att söka en lösning för att samordna ett återvinningssystem för dryckesförpackningar som omfattar alla länder inom EU/EES. Verken fann emellertid att detta är något som kan bli verklighet först på längre sikt. EU-kommissionen genomförde hösten 2010 en studie om alternativ och möjligheter när det gäller ett EU-gemensamt pantsystem för burkar.

Frågan om ett nordiskt pantsystem har utretts av Nordiska rådet, och resultatet presenterades 2010. Det finns enligt utredningen förutsättningar för ett gemensamt pantsystem för flaskor och burkar i de nordiska länderna. Utredningen visar olika alternativ för hur ett sådant pantsystem kan genomföras i praktiken. I dag tar nordbor stora mängder flaskor och burkar in över gränsen, både från andra nordiska länder och från Estland och Tyskland. Ett gränsöverskridande pantsystem skulle gynna konsumenterna men i hög grad även miljön. Utredningen uppskattar exempelvis att ca 1 miljard burkar privatimporteras till de nordiska länderna varje år, huvudsakligen från Estland och Tyskland.

Nordiska rådet vill på grundval av underlaget att ett gemensamt nordiskt pantsystem upprättas genom att man uppgraderar de befintliga anläggningarna. Det skulle enligt Nordiska rådet både gagna konsumenterna i Norden, genom att det blir möjligt att panta över de nordiska landgränserna, och vara till gagn för miljön, då spridningen av avfall i naturen minskar. Slutligen kan ett gemensamt pantsystem bidra till att reglera gränshandeln om taxfreeförsäljningen tas med i systemet. Om gränshandeln med tredjeländer tas med i systemet uppnår man ännu större gynnsamma effekter (bet. 2010/11:MJU17).

Enligt Nordiska rådet har rådet sedan 2010 uppmanat sina respektive länders regeringar att verka för ett gemensamt pantsystem för burkar och petflaskor, men de nordiska regeringarna anser inte att ett sådant system är samhällsekonomiskt lönsamt och har hittills avslagit samtliga rekommendationer från Nordiska rådet.

Utskottets ställningstagande

Pant på elprodukter m.m.

Utskottet vill hänvisa till det avfallsförebyggande arbetet och arbetet med giftfria och resurseffektiva kretslopp som inledningsvis nämns i detta betänkande och som i hög grad berör även elavfall.

Utskottet har behandlat frågan om elavfall vid ett flertal tillfällen, senast i betänkande 2013/14:MJU16. Utskottet anförde då bl.a. att det ansåg att det är viktigt att bibehålla goda och fungerande system för hanteringen av miljöfarligt avfall inklusive smått elavfall och glödlampor. Enligt vad utskottet hade erfarit har Sverige i ett internationellt perspektiv ett väl fungerande system för exempelvis hanteringen av elavfall. Detta var enligt utskottets mening positivt, men det var enligt utskottet samtidigt även i fortsättningen angeläget att motverka att elavfall och miljöfarligt avfall hamnar i soptunnan eller på annan inte avsedd plats. Utskottet utgick från att såväl regeringen som ansvariga myndigheter följer kunskapsutvecklingen om farliga ämnen i kemikalier som används i hushållen och den information som lämnas om detta. Utskottet anförde att det också gäller att även i fortsättningen säkerställa goda system för insamling och återvinning av miljöfarligt avfall inklusive elavfall. I betänkande 2010/11:MJU17 anförde utskottet att det utgick från att regeringen följde utvecklingen av insamlingen och återvinningen av batterier samt vid behov övervägde åtgärder så att fler batterier återlämnas på avsedd plats.

Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning och konstaterar att Sverige har ett väl utvecklat system med producentansvar för elprodukter och batterier. Ett arbete pågår också med att öka återanvändningen och materialåtervinningen. Som utskottet nämnde i betänkande 2013/14:MJU16 är det även i fortsättningen angeläget att motverka att elavfall och miljöfarligt avfall hamnar i soptunnan eller på annan inte avsedd plats. Detta skulle en pant för t.ex. mobiltelefoner kunna motverka. Utskottet är dock inte berett att nu föreslå

att ett pantsystem för elprodukter införs. Motionerna 2014/15:671 (M), 2014/15:1367 (MP) och 2014/15:687 (M) bör därför lämnas utan vidare åtgärd.

Motion 2014/15:1969 (SD) om förbud mot lågenergilampor avstyrks i avvaktan på pågående arbete.

Gemensamt pantsystem för dryckesförpackningar inom Norden

Utskottet har tidigare behandlat frågan om ett gemensamt nordiskt pantsystem för dryckesförpackningar (bet. 2010/11:MJU17). Utskottet ansåg att Nordiska rådets initiativ var vällovtligt och kunde vara ett steg mot ett gränsöverskridande samarbete när det gäller pantsystem, men att resultatet från kommissionens då pågående arbete med ett eventuellt EU-gemensamt system borde avvaktas. Enligt Miljö- och energidepartementet pågår för närvarande inget arbete i Regeringskansliet när det gäller nordisk pant eller EU-pant. Utskottet noterar att de övriga nordiska regeringarna inte har varit aktiva när det gäller frågan om nordisk pant. Mot denna bakgrund anser utskottet att motion 2014/15:2126 (SD) bör avstyrkas.

Minskning av matsvinn

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om information om matsvinn.
Jämför reservation 4 (M).

Motionen

Enligt kommittémotion 2014/15:2978 av Ulf Berg m.fl. (M) yrkande 2 bör Livsmedelsverket ges ett permanent uppdrag att bedriva informationskampanjer för att minska matsvinnet. Myndigheten arbetar i dag både med konsumentrådgivning och med att ta fram råd till vård, skola och omsorg. Däremot saknas kampanjer med positiv inriktning, exempelvis en receptbok för rester, information om hur bäst-före-datomet påverkar specifika livsmedel och hur olika livsmedel bör förvaras.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Livsmedelsverket har tilldelats 12 miljoner kronor från 2013 för att under en treårsperiod tillsammans med Jordbruksverket och Naturvårdsverket minska matsvinnet. I uppdraget för minskat matsvinn ingår bl.a. att analysera möjligheter och eventuella hinder för ett minskat matsvinn, kartlägga matavfall och matsvinn i primärproduktionen och verka för en ökad samverkan mellan olika aktörer. Vidare ska Livsmedelsverket genomföra riktade informationsinsatser till konsumenter, sprida information om goda

exempel och stimulera till ökat utnyttjande av det oundvikliga matavfallet för produktion av biogas och utnyttjande av rötresten. En delrapport lämnades den 31 mars 2014 (dnr 867/2014). Av delrapporten framgår att under kommande två år ska huvudfokus i arbetet ligga på kommunikation till konsumenter och spridning av goda exempel. En konsumentundersökning har genomförts som ger god vägledning för utformandet av konsumentkommunikationen. Den visar att insikten om det egna hushållets matsvinn i regel är låg. Därmed finns ett behov av att skapa medvetande om att vi slänger mycket mat i hushållen och av motiverande budskap. Information riktad till konsumenter spreds under december 2013 med digital annonsering. Målgruppen för annonseringen var i första hand unga vuxna mellan 20 och 30 år. Annonserna resulterade i en kraftig ökning av antalet besök på Livsmedelsverkets webbsidor om matsvinn. En annons och artikel om projektet har också funnits med i en tidningsbilaga. Hela uppdraget ska slutredovisas den 31 mars 2016.

Det kan också nämnas att Livsmedelsverket har tilldelats medel av Nordiska ministerrådet (totalt ca 7,5 miljoner DKK) under 2013–2014 för att på nordisk nivå arbeta för att minska matsvinnet i alla led i livsmedelskedjan. Den övergripande målsättningen är att Norden ska bli ledande på att minska matsvinnet.

Livsmedelsverket ger råd till hushållen om hur livsmedelssvinnet kan minska genom bl.a. bra förvaring av livsmedel och god planering (Livsmedelsverkets rapport 20–2011, Förvara maten rätt så håller den längre). Livsmedelsverket arbetar också för att integrera aspekter om svinn vid måltider inom förskolor, skolor, vård och omsorg, identifiera områden där ändrad tillämpning av livsmedelslagstiftningen kan leda till minskat matsvinn utan försämrade livsmedelssäkerhet samt ge vägledning till berörda aktörer, exempelvis storhushåll och butiker, om hur gällande livsmedelslagstiftning kan tolkas i syfte att minska matsvinnet (Livsmedelsverkets rapport 4: Livsmedelssvinn i hushåll och skolor – en kunskapssammanställning, 2011).

I en ny kampanj under parollen Har du ett tivoli i kylskåpet? uppmärksammar Livsmedelsverket, Naturvårdsverket och Jordbruksverket att en familj i Sverige beräknas kunna spara upp till 6 000 kronor per år genom att slänga mindre mat. Kampanjen har sin bas på webbplatsen stoppamatsvinnnet.nu där alla kan hitta fakta och lättillgängliga tips om vad de själva kan göra för att minska matsvinnet.

I budgetpropositionen för 2015 (prop. 2014/15:1 utg.omr. 23) anför regeringen att det är viktigt att livsmedelsresurserna utnyttjas mer effektivt för att nå en hållbar utveckling. Arbetet med att förebygga att matsvinn uppstår har därför kommit att få allt större betydelse och är en prioriterad fråga inom EU, FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation (FAO) och Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD).

Utskottets ställningstagande

Hållbarhet är en viktig del av svensk livsmedelsproduktion. Det ställer krav på aktörerna längs hela livsmedelskedjan. Studier har enligt uppgift från Näringsdepartementet visat att så mycket som en tredjedel av den mat vi köper hem slängs. Produktionen av denna mat orsakar en omfattande miljöpåverkan och användning av begränsade resurser. Utskottet anser att minskning av matsvinnet är en angelägen fråga. I arbetet med att minska matsvinnet är information en viktig del. Utskottet ser därför positivt på det informationsarbete som flera myndigheter uträttar och att informationen sprids genom olika medier och till olika målgrupper. Utskottet noterar också att det i Livsmedelverkets delrapport av uppdraget för minskat matsvinn (dnr 867/2014) som nämns ovan framgår att huvudfokus i arbetet nu kommer att ligga på kommunikation till konsumenter och spridning av goda exempel. Utskottet anser att motion 2014/15:2978 (M) yrkande 2 kan lämnas utan vidare åtgärd i den mån den inte kan anses tillgodosedd.

Avloppsslam

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om spridning av avloppsslam på åkrar.

Jämför reservation 5 (SD).

Motionen

Enligt motion 2014/15:1511 av Anna Hagwall (SD) bör spridningen av avloppsslam på åkrar stoppas. Avloppsslammet som sprids på åkerjordarna i dag är fullt med farliga kemikalier som vi sedan kan få i oss när vi äter maten som odlats på åkrarna. Hållbara kretslopps lösningar måste utvecklas för hantering av näringsämnen i avloppsslammet.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Utskottet har tidigare behandlat frågan om avloppsslam och anförde då följande (betänkande 2013/14:MJU16):

När det gäller frågan om utvinning av fosfor ur avloppsslam redovisade Naturvårdsverket i september 2013 ett regeringsuppdrag om att utreda möjligheterna för en hållbar återföring av fosfor. Redovisningen genomfördes efter samråd med flera andra myndigheter såsom Kemikalieinspektionen, Livsmedelsverket, Statens jordbruksverk, Skogsstyrelsen, Smittskyddsinstitutet, Vinnova och Tillväxtverket. Naturvårdsverket anför i redovisningen att kartläggningarna av fosforresurser och innehåll av oönskade ämnen har gett ny kunskap. Det finns potential för en ökad och hållbar återföring av fosfor och andra växtnäringsämnen från avlopps- och avfallsfraktioner, men innehållet av oönskade ämnen begränsar potentialen påtagligt. Ett framgångsrikt

förebyggande arbete ökar potentialen, liksom utveckling av tekniker för såväl rening som utvinning och återföring av fosfor. Det är dock enligt rapporten viktigt att förstå att utredningen bara är ett steg på vägen. En global produktion och konsumtion gör att fosfor, liksom oönskade ämnen, flödar över gränserna. För att komma till rätta med problemen på lång sikt krävs andra åtgärder än på avfalls- och avloppssidan. Användningen av de ämnen som riskerar att leda till negativa miljö- och hälsoeffekter måste begränsas.

I Naturvårdsverkets redovisning finns ett förslag till förordning och ett förslag till etappmål. Förslaget till förordning om produktion, saluhållande, överlåtelse och användning av avloppsfraktioner och behandlat livsmedelsavfall, biogödsel och kompost begränsar tillförseln av oönskade ämnen till åkermark och annan mark. Målet är att halten föroreningar i fraktionerna ska bli så låg att fosfor ska kunna återföras till mark där fosform behövs utan risk för människors hälsa eller miljön. Förslaget reglerar högsta tillåtna halter av åtta metaller och fem organiska ämnen. Gränsvärdena är strängare än i dagens lagstiftning. Krav på hygieniserande behandling föreslås. Förslaget innehåller även krav på förebyggande åtgärder för att både minska halterna av oönskade ämnen i avfalls- och avloppsfraktionerna och att identifiera och på sikt minska även andra oönskade ämnen. Begränsningarna föreslås börja gälla 2015 och därefter skärpas i två steg 2023 och 2030. De fraktioner som kan återföras kommer att ha en hög kvalitet jämfört med i dag. Den mängd slam från avloppsreningsverk som klarar gränsvärdena kommer dock att minska i takt med att gränsvärdena skärps.

Förslaget på nytt etappmål för hållbar återföring av fosfor innebär att kretsloppen av växtnäringssämnen ska vara resurseffektiva och så långt som möjligt fria från oönskade ämnen. Tillförsel och bortförsel av växtnäringssämnen bör balanseras i skogs- och jordbruk. Avloppssystemen bör utvecklas så att en hållbar återföring av växtnäringssämnen underlättas. Senast 2018 ska minst 40 procent av fosfor i avlopp tas till vara och återföras som växtnäring till åkermark utan att detta medför en exponering för föroreningar som riskerar att vara skadlig för människor eller miljö. Minst 10 procent av kvävet i avlopp ska tas till vara och återföras som växtnäring till åkermark utan att detta medför en exponering för föroreningar som riskerar att vara skadlig för människor eller miljö. Stallgödsel tas till vara på jordbruksmark så att tillförseln av växtnäringssämnen balanserar bortförseln.

Naturvårdsverket redovisade i december 2013 ett uppdrag om hur ett investeringsbidrag för hållbar återföring av fosfor skulle kunna finansieras.

Enligt Miljödepartementet är fosforfrågan en viktig fråga ur ett resursperspektiv. Frågan är kopplad till matproduktion, handelsfrågor och att återföra fosfor på ett sätt som är förenligt med en giftfri miljö. Fosfor är ett viktigt näringsämne och samtidigt en ändlig resurs, och forskare varnar för att fosforreserverna kan ta slut fortare än beräknat. I dag sker återföringen av fosfor främst i form av spridning av avloppsslam. Regeringen anser att det på sikt är nödvändigt att återvinna fosfor ur fler resurser. Det är också viktigt, som ett led i regeringens arbete med en giftfri vardag, att återvinningen sker på ett sådant sätt att farliga ämnen som organiska föroreningar och läkemedel och andra relevanta ämnen inte sprids. Frågan berör många viktiga aktörer, såsom vatten- och avloppsbranschen, lantbrukarna och avfallsbranschen.

Enligt Miljö- och energidepartementet är Naturvårdsverkets redovisning av regeringsuppdraget om återföring av fosfor under beredning i Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Mot bakgrund av det arbete som pågår anser utskottet att motion 2014/15:1511 (SD) kan lämnas utan vidare åtgärd.

Slaktavfall m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om slaktavfall från gårdsslakt och från vilthanteringsanläggningar.

Jämför reservation 6 (M, SD).

Motionerna

I motion 2014/15:2566 av Gustaf Hoffstedt (M) anförs att reglerna för slaktavfall vid småskalig produktion bör ses över. Att samma regler ska gälla för slaktavfall från hemsakt som för övrig slakt är orimligt. För ett enstaka djur, slaktat på exempelvis Gotland, kräver regelverket nämligen godkänd transport till fastlandet för destruktion på där godkänd anläggning. Detta är en mycket kostsam och omständlig process. Därtill kan man se över hur man enklare kan använda slaktavfall, exempelvis från höns, i biogasproduktion.

Enligt motion 2014/15:2977 av Ulf Berg m.fl. (M) yrkande 7 bör ett undantag från kravet på destruktion vid hantering av slaktavfall från vilt övervägas så att de mindre vilthanteringsanläggningarna kan gräva ned slaktavfall. Att föra slaktavfallet till destruktion innebär en relativt hög kostnad för både transport och destruktion och kan vara särskilt problematiskt för de mindre vilthanteringsanläggningarna. Ett annat alternativ för att minska slaktavfallskostnaderna är att se över lagstiftningen om vad som får rötas till biogas.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Omhändertagandet av animaliska biprodukter, t.ex. slaktavfall, regleras genom den s.k. ABP-förordningen – Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1069/2009 om hälsobestämmelser för animaliska biprodukter och därav framställda produkter som inte är avsedda att användas som livsmedel. Förordningen kompletteras av Statens jordbruksverks föreskrift (SJVFS 2006:84) om befattning med animaliska biprodukter och införsel av andra produkter, utom livsmedel, som kan sprida smittsamma sjukdomar till djur. Denna har nyligen uppdaterats genom föreskriften SJVFS 2014:43, som trädde i kraft den 1 februari 2015. Syftet med reglerna är att förhindra spridning av smittsamma sjukdomar till människor och djur. För småskaliga slakterier finns inga undantag eller lättnader i regler jämfört med stora slakterier i fråga om hantering av biprodukter från slakt. Biprodukter från slakt kan t.ex. skickas till en biogasanläggning eller komposteringsanläggning

som är godkänd för detta ändamål av Jordbruksverket. Biprodukter från normalt slaktade höns kan skickas till en godkänd biogasanläggning. Höns som inte har gått via slakt utan avlivats på annat sätt eller självdött måste först bearbetas med högtryckssterilisering innan de kan tas emot av en godkänd biogasanläggning. För lantbruk med fjäderfä- och svinproduktion som har en gårdspanna finns möjlighet att få pannan godkänd av Jordbruksverket för förbränning av gårdens döda djur.

I dagsläget finns det ett stort antal biogasanläggningar som rötar slaktbiprodukter och före detta livsmedel eller andra animaliska biprodukter från livsmedelsindustrin, matavfall, och i många fall även naturgödsel. För att säkerställa ett gott smittskydd finns det regler som måste följas när animaliska biprodukter ska rötas. Detta innebär bl.a. att de krav som EU-lagstiftningen ställer på verksamheten måste följas. De flesta typer av animaliska biprodukter måste genomgå någon form av hygienisering eller bearbetning i anslutning till rötningen.

Enligt uppgifter från Näringsdepartementet arbetar Jordbruksverket kontinuerligt med förenklingar, vilket bl.a. innebär att ta till vara de möjligheter som EU-lagstiftningen öppnar för. Det finns redan i dag undantag i föreskrifterna som innebär att vissa animaliska biprodukter får grävas ned. För s.k. undantagsområden – som anges i Jordbruksverkets föreskrifter SJVFS 2006:84 – föreskriver de EU-gemensamma reglerna en maximal procentandel för nedgrävning av olika djurslagspopulationer som inte får överskridas. Jordbruksverket har möjlighet att justera områdena. Samtidigt måste många aspekter tas i beaktande. I undantagsområdena minskar underlaget för insamling av döda djur och biprodukter från slaktavfall, därmed blir insamlingen dyrare för de som vill ha hämtning. Det innebär också minskad och sämre service i glesbygd. En viktig del av inlämning av döda djur är att dessa obduceras för sjukdomsövervakning. Om fler områden medges undantag genom nedgrävning ger detta färre obduktionsfall, vilket i sin tur ger en sämre sjukdomsövervakning. Nedgrävning av biprodukter från slakt innebär en lokal miljöbelastning. Enligt Näringsdepartementet är det även en etisk fråga om det är lämpligt att tillåta nedgrävning av organiskt material i större omfattning, eller om energin bättre utnyttjas på andra sätt.

Med hemsakt förstås slakt av enstaka djur för husbehov, husbehovsslakt. Animaliska biprodukter från slakt och styckning från husbehovsslakt får som nämnts i vissa områden grävas ned enligt anvisningar från kommunen. Gotland är inte ett sådant område, och därför måste slaktavfall även från husbehovsslakt på Gotland transporteras till en godkänd anläggning. Nedgrävande av djur och biprodukter från slakt är en fråga som vidare regleras i miljöbalken och av kommunerna.

Med de ändrade reglerna (SJVFS 2014:43) kan biprodukter från slakt vid vilthanteringsanläggningar grävas ned om kommunens anvisningar följs. De krav EU-lagstiftningen ställer på nedgrävningen måste också följas. När det gäller rötning till biogas måste slaktbiprodukter från vilda djur som uppstår på

en vilthanteringsanläggning omhändertas på samma sätt som slaktbiprodukter från t.ex. nöt och gris.

Utskottets ställningstagande

I betänkande 2013/14:MJU17 anförde utskottet att Sveriges generella ståndpunkt är att lagstiftningen om animaliska biprodukter är viktig för att inte riskera människors och djurs hälsa. Vidare anförde utskottet att bestämmelserna dock i vissa fall kan uppfattas som omotiverat långtgående och komplicerade, varför Sverige stöder förenklingar som är till fördel för berörda näringsidkare eller myndigheter utan att för den skull riskera människors eller djurs hälsa eller att det innebär negativa effekter för miljön.

Utskottet finner inte skäl att nu frångå sin tidigare uppfattning och konstaterar att Jordbruksverket har beslutat om ett flertal förenklingar som gäller animaliska biprodukter och framställda produkter genom de föreskrifter som börjar gälla den 1 februari 2015.

Därmed avstyrks motionerna 2014/15:2566 (M) och 2014/15:2977 (M) yrkande 7 i den mån de inte kan anses tillgodosedda.

Nedskräpning och marint avfall m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om nedskräpning i form av cigarettfimpar m.m. och strandstädning m.m. Riksdagen bifaller ett yrkande (C) om ett stärkt arbete för att minska förekomsten av marint skräp och mikroplaster i våra vattenområden.

Motionerna

Nedskräpning m.m.

I motion 2014/15:322 av Lennart Axelsson (S) yrkande 1 anføres att fimpar bör omfattas av det skräp som kan leda till bötfällning. Enligt motion 2014/15:644 av Patrick Reslow (M) bör möjligheten ges att utfärda ordningsböter för nedskräpning i form av cigarettfimpar och tuggummin. I motion 2014/15:1457 av Carina Ohlsson (S) anføres att man bör överväga att även låta cigarettfimpar omfattas av lagen mot nedskräpning. Enligt motion 2014/15:570 av Fredrik Christensson (C) bör kommunerna ges möjlighet att bötfälla för nedskräpning.

Enligt motion 2014/15:322 av Lennart Axelsson (S) yrkande 2 bör tobaksproducenterna ges ett ansvar för de restprodukter som uppstår vid tobaksbruk. En pant skulle ge rökarna ett starkt incitament att lämna tillbaka sina fimpar, men även en inbyggd askkopp i paketet och omfattande information till konsumenterna är några av de möjligheter som står till buds. I motion 2014/15:632 av Jan Lindholm (MP) anføres att ett arbete snarast bör

påbörjas med målet att tobaksindustrin tvingas ta ansvar för den nedskräpning som tobaksrökning innebär i såväl den bebyggda miljön som i naturmiljön. Pant på fimpår är ett förslag som troligen skulle fungera ganska bra, men andra metoder kan vara att näringen tvingas acceptera en reglerad kommunal städkostnad eller att näringen själv åläggs att städa i egen regi.

Enligt motion 2014/15:618 av Cecilie Tenfjord-Toftby (M) bör möjligheterna ses över att påminna svenska folket om vikten av att ta hand om avfall både i hemmet och i naturen. Tidigare har en sådan informationskampanj gått under namnet Håll Sverige Rent. Nedskräpning får inte bara konsekvenser för den omedelbara närmiljön; när avfallet bryts ned i naturen frigörs ämnen som kan påverka ekosystemen och i förlängningen människan.

Marint avfall m.m.

Enligt motion 2014/15:823 av Rickard Nordin (C) bör en översyn göras av ansvaret och kostnaderna för städning av stränder på grund av marint skräp likaväl som det krävs ett nationellt initiativ för att föra upp samma problematik med ansvar för marint skräp på den internationella agendan. Det kommunala renhållningsansvaret kan knappast gälla när vi i dag måste leva med den stora mängd marint skräp som från de stora vida haven flyter i land på västkusten år ut och år in. I motion 2014/15:1152 av Catharina Bråkenhielm och Kenneth G Forslund (båda S) anförs att det bör göras en översyn av finansieringen av städningen av marina och kustnära miljöer. Många kommuner arbetar med strandstädning och tillhandahåller arbetsbåtar och arbetsledande personal och transporterar skräpet till de kommunala sopstationerna. Det är emellertid osäkert om det i framtiden kommer att finnas ekonomiska resurser för denna verksamhet.

Enligt motion 2014/15:622 av Cecilie Tenfjord-Toftby (M) bör regeringen utreda om det finns möjlighet för ett EU-samarbete för att minska andelen marint skräp från källan och ta fram en långsiktig strategi för insamling och finansiering av hanteringen av marint skräp. Varje år flyter tusentals kubikmeter avfall i land längs våra kuster. I dag är det kommunerna och olika frivilligorganisationer som tar ansvar för att städa våra stränder. Det uppfattas som orättvist då det mesta av skräpet inte kommer från den egna kommunen, inte ens från Sverige, utan från internationellt vatten.

Enligt motion 2014/15:2541 av Lena Ek (C) yrkande 2 bör arbetet stärkas för att minska förekomsten av marint skräp och mikroplaster i våra vattenområden. Kretsloppsarbetet behöver stärkas för att minska förekomsten av farliga kemikalier, mikroplaster och marint skräp i våra vattenområden. Användningen av mikroplaster, t.ex. i kosmetiska produkter, är också ett reellt problem som kräver aktiva åtgärder. Regeringen bör därför ta initiativ till att utreda nya regelverk som kan göra att nedskräpningen och spridningen av mikroplaster upphör. Det är även viktigt att en god avfallshantering finns längs våra kuster. I motion 2014/15:2783 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 5

anförs att man bör arbeta för att reducera mängden plast utmed våra kuster och i våra angränsande hav. Kretsloppstänkandet bör överföras till andra Östersjöländer för att reducera mängden plast som hamnar i vattnet. Med information och opinionsbildning kan man förmå rederier att ta större ansvar för avfall. Man bör utreda en skärpt lagstiftning. Lokala initiativ till sanering bör utökas, samordnas och åtminstone delvis finansieras från statens sida.

Enligt motion 2014/15:316 av Åsa Westlund och Lena Hallengren (båda S) yrkande 4 bör regeringen ge Havs- och vattenmyndigheten (HaV) ett tydligt uppdrag att inkludera mikroplaster i handlingsplanen inom ramen för EU:s havsmiljödirektiv för att motverka marin nedskräpning.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Nedskräpning m.m.

Utskottet har tidigare uttalat sig om lagstiftningen om nedskräpning (bet. 2011/12: MJU16) och påminde om vad som anfördes i författningskommentaren till proposition 2010/11:125 Nedskräpning när det gäller 29 kap. 7 a § miljöbalken som just avser nedskräpningsföreseelser:

Paragrafen är ny. Den har utformats i enlighet med Lagrådets förslag. Paragrafen avser brott mot det allmänna förbudet mot nedskräpning i de fall nedskräpningen är att anse som mindre allvarlig. Bestämmelsen avgränsas till sådana överträdelser som innebär att någon skräpar ned på ett sätt som vållar mindre olägenheter än den typ av nedskräpning som regleras i 7 § men som ändå inte är så obetydliga att de är att anse som ringa. Paragrafen reglerar enbart sådana gärningar som tidigare omfattats av 7 § och innebär inte en utökning av det straffbara området.

För att en sådan gärning som avses i den nya paragrafen ska anses föreligga ska nedskräpningen ha varit mindre allvarlig. Med detta avses i första hand att det ska vara fråga om nedskräpning i liten skala och som har den karaktär som typiskt sett innebär ett störande moment på allmänna ytor i samhället. Det rör sig i primärt om visuella störningar men glasflaskor och annat skräp kan även utgöra fara för människors och djurs hälsa. Det är fråga om sådan nedskräpning som i allmänhet skapar otrevnad på allmänna platser där människor vistas men som inte innebär några större ingrepp i miljön eller som skämmer naturen på ett allvarligt sätt. Exempel på nedskräpningsföreseelser är överträdelser som består i att någon skräpar ned genom att avhända sig små mängder snabbmatsförpackningar, glas- och plastflaskor, olika typer av dryckesförpackningar, engångsgrillar och andra engångsartiklar och förpackningsmaterial. Sådan nedskräpning kan ofta ses som en del av en större kollektiv nedskräpning som förfular allmänna platser.

För att det ska vara fråga om nedskräpningsföreseelse krävs att det ska vara fråga om små mängder skräp. Även om någon skräpar ned med den typ av skräp som nämnts ovan kan det bli fråga om brott av normalgraden. Så kan vara fallet om skräp placeras ut i stora mängder eller om någon skräpar ned i systematisk omfattning. Andra typer av nedskräpning som utgörs av större föremål, stora skräpmängder eller annars varit av större omfattning eller av mera skadlig karaktär kan normalt inte heller anses utgöra nedskräpningsföreseelse. Sådana gärningar som i hittillsvarande praxis föranlett dagsböter får anses vara exempel på nedskräpning av

normalgraden. Att slänga byggavfall, möbler, bilar, bildelar och däck, hemelektronik, sopsäckar med olika typer av skräp är sådana exempel.

Nedskräpningsförelseer som är ringa ska inte medföra straffansvar. Gränsdragningen i förhållande till vad som är ringa brott kan i första hand komma att aktualiseras när det gäller mera bagatellartade situationer. Att slänga ifrån sig ett enstaka kolapapper, en enstaka cigarettfimp, biljett eller ett tuggummi bör även i fortsättningen som regel falla utanför det straffbara området. Detta trots att sådana handlingar omfattas av nedskräpningsförbudet och innehåller ett visst mått av hänsynslöst och klandervärt beteende. Som anförts i allmänmotiveringen måste frågan om en gärning ska bedömas som ringa och därmed straffri emellertid göras utifrån gärningens förhållande till den aktuella straffbestämmelsens skydds syfte. Det förhållande att en handling varit en del av en allvarlig kollektiv nedskräpning är en omständighet som det behöver tas hänsyn till inom ramen för denna bedömning. Det straffbara området är oförändrat. För straffansvar krävs, liksom är fallet i fråga om 7 §, uppsåt eller oaksamhet.

Utskottet konstaterade att riksdagen på förslag av miljö- och jordbruksutskottet antog lagförslaget i denna del (bet. 2010/11: MJU24, rskr. 2010/11:276). Lagen började gälla den 10 juli 2011.

Enligt uppgift från Miljö- och energidepartementet är någon översyn av lagstiftningen om nedskräpning inte planerad för närvarande.

Naturvårdsverket har haft i uppdrag att genomföra en särskild satsning för att minska nedskräpningen. I uppdraget har bl.a. ingått att ta fram en vägledning för kommunerna och öka informationen till allmänheten (Naturvårdsverkets redovisning den 4 april 2013 av regeringsuppdraget Särskild satsning för minskad nedskräpning). Ett huvudresultat av uppdraget är vägledningen för kommunernas strategiska arbete för att minska nedskräpningen som finns i rapporten Strategiskt arbete för minskad nedskräpning – Vägledning för kommuner (Rapport 6551). Rapporten kompletteras med goda exempel från olika kommuners arbete. Dessa finns publicerade hos stiftelsen Håll Sverige Rent. I vägledningen ingår nya metoder för mätning av skräpfrekvens i olika miljöer. Skräpmätningarna ger underlag och kunskap för att utforma åtgärder för att minska nedskräpningen. Verktyg för att underlätta för kommunernas arbete har också tagits fram. En särskild vägledning för hur kommunerna kan hantera ärenden med omfattande nedskräpning har också tagits fram. Det finns även möjlighet att genomföra attitydundersökningar bland kommuninvånare genom tillägg till Statistiska centralbyråns medborgarundersökning. För att öka informationen till allmänheten har bl.a. stiftelsen Håll Sverige Rents nationella kampanj Skräpplockardagarna utvecklats vidare. I redovisningen identifieras också några frågor inom nedskräpningsområdet som det är angeläget att diskutera vidare, bl.a. bristen på miljöaspekter i lagen (1998:814) med särskilda bestämmelser om gaturenhållning och skyltning, finansiering av förebyggande arbete mot nedskräpning och kostnader för strandstädning. Uppdraget redovisades till Miljödepartementet den 4 april 2013.

I Borås pågår ett projekt som visar hur en kommun kan arbeta mot nedskräpning. Projektet, Borås rent och snyggt, är ett samarbete mellan olika

förvaltningar, kommunkansliet, kommunala bolag, polis, räddningstjänst och Borås City. I Borås arbetar man aktivt och långsiktigt för att komma till rätta med nedskräpningen. Kommunen har samarbetat med stiftelsen Håll Sverige Rent och undersökt olika sätt att komma längre i arbetet. Arbetet har gett resultat. De senaste åren har nedskräpningen minskat med ungefär 15 procent per år.

När det gäller kampanjer kan stiftelsen Håll Sverige Rents årliga kampanj Skräpplockardagarna nämnas. Kampanjen Skräpplockardagarna pågår under hela våren, med hundratusentals deltagare över hela landet. Framför allt är det barn och ungdomar från förskolor och skolor som deltar, men också företag och kommuner engagerar sig. Under 2014 deltog drygt 750 000 personer och 252 kommuner i kampanjen. Naturvårdsverket stöder kampanjen som en del i arbetet för att minska nedskräpningen. Avsikten med kampanjen är enligt Naturvårdsverket att höja medvetenheten om nedskräpningsproblemet och att göra det tydligt att det varken är acceptabelt eller tillåtet att skräpa ned. Att lära genom att göra är en viktig del i upplägget – har man väl provat på att städa efter andra tänker man efter innan man själv slänger skräp nästa gång.

Marint avfall m.m.

EU-lagstiftning och internationella överenskommelser ligger till grund för arbetet med att åstadkomma ett rent och giftfritt hav. De nationella miljö kvalitetsmålen Giftfri miljö och Hav i balans samt levande kust och skärgård är centrala i åtgärdsarbetet. EG-förordningen (1907/2006) om kemikalieregistrering (Reach), ramdirektivet för vatten (2000/60/EG), havsmiljödirektivet (2008/56/EG) och Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/59/EG av den 27 november 2000 om mottagningsanordningar i hamn för fartygsgenererat avfall och lastrester (mottagningsdirektivet) är viktig EU-lagstiftning som ställer krav på att åtgärder vidtas. EU:s strategi för Östersjöregionen har ett särskilt avsnitt om farliga ämnen. Arbetet med att höja sjösäkerheten och minska sjöfartens miljöpåverkan sker i första hand i den internationella sjöfartsorganisationen IMO men också i EU och Helcom (Helsingforskonventionen). Länderna inom Helcom har bl.a. enats om att allt avfall som inte får släppas ut till sjöss ska lämnas i land och att medlemsstaterna ska se till att det finns mottagningsanordningar. Inom EU planeras en revision av mottagningsdirektivet.

EU:s havsmiljödirektiv trädde i kraft i juli 2008. Det har införlivats i svensk lagstiftning genom havsmiljöförordningen (2010:1341). Genom direktivet fastställs en ram inom vilken medlemsstaterna ska vidta de åtgärder som behövs för att uppnå eller upprätthålla en god miljöstatus i den marina miljön senast 2020. Varje medlemsstat ska för varje berörd marin region eller delregion ta fram och genomföra en marin strategi för sina vatten enligt en särskild åtgärdsplan. För Sverige innebär det att strategier ska tas fram för Östersjön respektive Nordsjön inklusive Kattegatt. Marint skräp ingår i havsmiljödirektivet som ett särskilt åtgärdsområde och en prioriterad fråga (se

även nedan om HaV:s arbete med åtgärdsprogrammet enligt havsmiljödirektivet). Marint skräp kan t.ex. bestå av plast, trä, metall, glas, gummi, textilier och papper. Marint skräp finns både på stränder, i vattenpelaren och på havsbotten, både som stora föremål (makroskräp) och som små delar eller partiklar (mikroskräp). Källorna till mikroskräp är enligt HaV landbaserade. Direkta utsläpp av s.k. mikroskopiska plastpartiklar har sitt främsta ursprung i industri- och konsumentprodukter och släpps ut med avloppsvatten eftersom de varken fastnar eller bryts ned i reningsverken. Filtrerande organismer kan missta mikroskopiska skräppartiklar för föda, vilket kan resultera i mekaniska skador eller ge upphov till toxiska effekter. Mikroskopiska skräppartiklar kan i sig vara toxiska (genom det material de består av eller genom tillsatser), men de kan också binda till sig miljögifter och därigenom orsaka skada på de djur som tar upp dessa partiklar.

Ramdirektivet för vatten, som kan bli tillämpligt i kustzonerna, anger vad EU-länderna minst ska klara vad gäller vattenkvalitet och tillgång på vatten. Direktivet är tänkt att leda till att EU-ländernas resurser samordnas bättre inom och mellan länderna för att komma till rätta med brister i vattenmiljön. Direktivet har införts i svensk lagstiftning genom 5 kap. miljöbalken, förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön och förordningen (2007:825) med länsstyrelseinstruktion.

Sverige arbetar inom de båda regionala havskonventionerna Oskar (konventionen för skydd av den marina miljön i Nordostatlanten) och Helcom (Helsingforskonventionen) med att ta fram regionala åtgärdsplaner för marint skräp och mikroplaster. Oskar är en regional konvention om att skydda miljön i Nordostatlanten. Där ingår Nordsjön, Skagerrak och delar av Kattegatt. Helcom är en regional miljökonvention för Östersjöområdet, inklusive Kattegatt. Vid Oskars kommissionsmöte i Portugal den 25 juni 2014 beslutades Oskars regionala aktionsplan för marint skräp. Planen fokuserar främst på åtgärder som behöver genomföras gemensamt av länderna kring Nordostatlanten för att reducera tillflödet av skräp, inklusive mikroskräp, till haven.

När det gäller strandstädning kan Naturvårdsverkets redovisning den 4 april 2013 av regeringsuppdraget Särskild satsning för minskad nedskräpning nämnas. Naturvårdsverket har haft i uppdrag att genomföra en särskild satsning för att minska nedskräpningen. I uppdraget har bl.a. ingått att ta fram en vägledning för kommunerna och öka informationen till allmänheten. I uppdraget identifieras några frågor inom nedskräpningsområdet som Naturvårdsverket anser angeläget att diskutera vidare, bl.a. kostnader för strandstädning. Av Naturvårdsverkets rapport framgår att det under arbetet med regeringsuppdraget har varit ett återkommande inslag i enkätundersökningar och intervjuer att kommuner på Bohuskusten upplever behovet av strandstädning och därmed kostnaderna för den som ett stort problem. Frågan har en nära koppling till det kommunala renhållningsansvaret och dess omfattning enligt lagen (1998:814) med särskilda bestämmelser om gaturenhållning och skyltning. Det marina skräpet är ett fortsatt problem både

ur miljösynpunkt och med tanke på lokal besöksnäring, friluftsliv m.m. Mikroplastpartiklar i havet bedöms enligt Naturvårdsverket vara ett växande problem, där skräp på stränderna som inte tas om hand är en av källorna. Finansieringsfrågor om marint skräp har enligt rapporten diskuterats bl.a. inom projektet Ren kust, med deltagare från elva kustkommuner i Bohuslän. Syftet med projektet är bl.a. att driva frågor om marin nedskräpning i Bohuslän och att arbeta för att utveckla en hållbart finansierad miljö- och naturvårdsförvaltning för kust och skärgård i Bohuslän. HaV och Naturvårdsverket bedömer i rapporten att det finns ett behov av att undersöka olika alternativa finansieringsformer för omhändertagande av marint skräp på stränder.

HaV har anfört att man ger visst ekonomiskt stöd till olika projekt för att minska nedskräpningen och ta hand om det skräp som redan finns i havet.

När det gäller frågan om att hindra att avfall och farliga ämnen hamnar i hav och vattendrag kan visst nationellt arbete nämnas, bl.a. uppdraget Ny handlingsplan för en giftfri vardag som lämnades till Kemikalieinspektionen den 8 januari 2015 (se ovan under Slutna kretslopp m.m.). Regeringen har som nämnts ovan beslutat att Kemikalieinspektionen ska vidareutveckla handlingsplanen för en giftfri vardag för att intensifiera arbetet för att uppnå miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö. Ett område som Kemikalieinspektionen ska titta närmare på är mikroplaster. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 september 2017. Även det tidigare nämnda uppdraget till Naturvårdsverket om giftfria och resurseffektiva kretslopp kan nämnas i detta sammanhang. Verket ska intensifiera arbetet med att identifiera och vidta åtgärder för att på ett kostnadseffektivt sätt ytterligare stimulera en mer resurseffektiv avfallshantering som främjar ökad materialåtervinning och avfallsförebyggande åtgärder inklusive att minska risker med farliga ämnen och utfasning av särskilt farliga ämnen ur kretsloppet. Uppdraget ska redovisas senast den 1 december 2016.

Som nämnts tidigare har förordningsändringar genomförts när det gäller utsortering av bl.a. plastförpackningar. Förslaget innebär bl.a. att mer avfall ska kunna återvinnas (se ovan under avsnittet Slutna kretslopp m.m.).

Enligt uppgift från Miljö- och energidepartementet har Sverige på EU-nivå varit drivande för att minska avfallsmängderna, fortsätta utvecklandet av resurssnåla och giftfria kretslopp, utveckla möjligheten att deponera återvinningsbart avfall samt för mer ambitiösa mål för återanvändning och återvinning. För att uppnå etappmålet om giftfria och resurssnåla kretslopp krävs en samlad åtgärdsstrategi inom EU men också hållbar materialhantering och utfasning av farliga ämnen. Regeringen stöder Europeiska kommissionens meddelande för resurseffektivitet och en cirkulär ekonomi. Inom översynen av avfallsregelverket prioriterar regeringen bl.a. att mål och åtgärder för att förebygga avfall ska fastställas på EU-nivå, att resurseffektiva och giftfria kretslopp ska främjas och att riskerna med farliga ämnen bör beaktas i återvinningsmålen.

Europeiska kommissionen har föreslagit en ändring i förpackningsdirektivet (94/62/EG) enligt vilket medlemsstaterna måste vidta åtgärder inom två år för att minska förbrukningen av tunna plastbärkassar. Regeringen stöder förslaget och driver också att det ska ställas upp ett gemensamt minskningsmål. Vid miljørådet den 17 december 2014 enades ministrarna om en politisk överenskommelse om förslaget till direktiv för att minska användningen av tunna plastbärkassar.

Klimat- och miljöminister Åsa Romson svarade vid en frågestund i riksdagen den 15 januari 2015 på frågor om marint avfall. Hon anförde då bl.a. att regeringen årligen ger HaV anslag, t.ex. för projektet om ren kust i Bohuslän som ger möjligheter till uppstädning och annat arbete. Det beviljas också enligt ministern belopp varje år till organisationen Håll Sverige Rent för projekt mot nedskräpning. När det gäller mikroplaster anförde ministern att det är en s.k. ny fråga där man inte har sett hela problematiken. Det är påkallat att politiken nu kopplas in och börjar komma igång med åtgärder och regleringar. Marint avfall är en internationell fråga eftersom det allra mesta av det skräp som flyter i land på svenska kuster kommer långväga ifrån. Slutligen anförde ministern att Sverige utför ett aktivt arbete inom ramen för t.ex. Oskar kring Nordostatlanten men också i andra internationella forum och i en del kemikaliesammanhang, bl.a. för att stoppa skräpet redan vid källan.

HaV har tagit fram ett förslag till åtgärdsprogram för havsmiljön. Åtgärdsprogrammet är ett krav under havsmiljödirektivet. Det ska innehålla de åtgärder som myndigheter och kommuner i Sverige bör vidta för att på sikt uppnå en god havsmiljö. I förslaget till åtgärdsprogram för havsmiljön finns åtgärder inom flera områden. När det gäller arbetet med att ta fram ett åtgärdsprogram har HaV anført att det övergripande syftet med åtgärdsprogrammet är att uppnå god miljöstatus i Nordsjön och Östersjön. Åtgärdsprogrammet för havsmiljön ska beslutas i december 2015, och sedan ska åtgärderna genomföras av myndigheter och kommuner.

Åtgärdsprogrammet har delats in i olika temaområden. Ett temaområde är Marint avfall. Mikrokräp ingår i detta temaområde. Det saknas dock enligt HaV kunskap om hur stort problemet med mikrokräp är i den svenska havsmiljön. Miljöövervakningen täcker in större marint avfall på stränder och havsbotten, men i nuläget saknas övervakning av mikroskopiskt avfall. Det saknas även övervakning för att mäta påverkan på marina organismer av avfall. Enligt HaV saknas kunskap för att i dagsläget kunna föreslå effektiva och kostnadseffektiva åtgärder mot mikrokräp. Förekomsten och riskerna med mikrokräp har börjat uppmärksammas på policynivå, men en del kunskapsbrister behöver åtgärdas innan lämpliga åtgärder kan föreslås, t.ex. behöver kunskap sammanställas om hur man på bästa sätt kan förhindra att skräp från avloppsvatten och dagvatten når den marina miljön. Även informationsinsatser för konsumenter och producenter behövs för att förhindra uppkomsten av mikrokräp redan vid källan.

Det finns enligt HaV två åtgärder i åtgärdsprogrammet som berör mikrokräp. Sverige har inom havskonventionen Oskar tagit på sig ansvaret

för att tillsammans med industrin undersöka och främja användandet av den bästa tillgängliga tekniken för att förhindra att avloppsrelaterat skräp, inklusive mikrokräp, från avlopps- och dagvatten når den marina miljön. Ett bakgrundsdokument ska tas fram till 2016 som underlag till möjliga åtgärder. En annan åtgärd i åtgärdsprogrammet handlar om information till konsumenter om skräp generellt i den marina miljön. Informationsinsatser mot mikrokräp skulle kunna ingå i den åtgärden.

Åtgärdsprogrammet för havsmiljön kommer att ge en översikt över de största problemen i havsmiljön och vad som behöver prioriteras för att på sikt uppnå en god havsmiljö. Programmet är ute på samråd till den 30 april 2015 och kommer att revideras vart sjätte år. Under tiden pågår också kompletterande åtgärder.

Utskottets ställningstagande

Nedskräpning m.m.

Inledningsvis kan utskottet konstatera att de negativa effekterna av nedskräpning är många och berör miljö kvalitetsmålen God bebyggd miljö, Hav i balans samt levande kust och skärgård och Levande sjöar och vattendrag. Nedskräpningen är ett angeläget samhällsproblem och ger bl.a. skador på djur och människor och sprider farliga kemikalier i miljön.

Utskottet välkomnar Naturvårdsverkets vägledning för kommuner om hur de kan arbeta strategiskt för att minska nedskräpningen. Som nämnts ovan behandlar vägledningen bl.a. nya metoder för skräpmätning i olika miljöer, verktyg för att hantera omfattande nedskräpning och goda exempel från olika kommuners arbete med nedskräpningsfrågor. Ett sådant exempel är det arbete som nämns ovan som pågår i Borås kommun. Nationella kampanjer och ett informationsarbete genomförs av bl.a. stiftelsen Håll Sverige Rent och Naturvårdsverket.

Som anförs i Naturvårdsverkets redovisning av regeringsuppdraget Särskild satsning för minskad nedskräpning finns det dock frågor att arbeta vidare med. Ett avfallsförebyggande arbete pågår vid olika myndigheter och kommuner.

Utskottet utgår från att regeringen följer arbetet med begränsning av nedskräpning och vid behov vidtar lämpliga åtgärder. Motionerna 2014/15:322 (S) yrkandena 1 och 2, 2014/15:644 (M), 2014/15:1457 (S), 2014/15:570 (C), 2014/15:632 (MP) och 2014/15:618 (M) avstyrks därmed.

Marint avfall m.m.

Utskottet vill framhålla att frågan om ett rent och giftfritt hav och rena stränder är angelägen. När det gäller plastavfall behandlade utskottet under våren 2013 Europeiska kommissionens grönbok om en europeisk strategi för plastavfall i miljö (KOM(2013) 123). I utlåtande 2012/13:MJU18 framhöll ett enigt utskott att det krävs att åtgärder vidtas inom flera områden för att komma till

rätta med problemen med plastavfall i miljön. Utskottet anförde bl.a. att problemet med mikroskopiska plastartiklar är utomordentligt allvarligt och att den negativa utvecklingen måste hejdas. I samband med att kommissionen överväger åtgärder för att ta hand om avfall som spolats upp på land ansåg utskottet att kommissionen även bör överväga ekonomiska bidrag till strandstädning. Utskottet ansåg att det var önskvärt att kommissionen tar fram ett underlag för utformningen av ett sådant stöd för att skapa incitament för såväl kommuner som det civila samhället att ta hand om avfallet. Utskottet vidhåller sin uppfattning.

Utskottet anser att kretsloppsarbetet behöver stärkas för att minska förekomsten av farliga kemikalier, mikroplaster och marint skräp i våra vattenområden. Problemen med marin nedskräpning av plast är bl.a. att fåglar, fiskar och marina däggdjur riskerar att äta den eller trassla in sig så att de svälter ihjäl eller kvävs. Av den totala mängden nedskräpande föremål i haven består den största delen av plast. Marin nedskräpning är en global utmaning. Sverige bör därför även i fortsättningen vara drivande inom EU och i regionala och internationella sammanhang när det gäller marint avfall inklusive mikroplaster. Problemen med marin nedskräpning är tydliga även i Sverige. På den svenska västkusten beräknas årligen 4 000–8 000 kubikmeter skräp flyta i land. Undersökningar som gjorts i Nordsjön visar att mer än 90 procent av fåglarna har plast i magen. Användningen av mikroplaster, t.ex. i kosmetiska produkter, är också ett reellt problem som kräver aktiva åtgärder. Det är även viktigt att se till så att det blir lätt för båtlivet att vara miljövänligt och att en god avfallshantering finns längs våra kuster. Regeringen bör ta initiativ till att utreda regelverk som gör att nedskräpningen och spridningen av mikroplaster motverkas och på sikt upphör. Arbetet för att minska förekomsten av marint skräp och mikroplaster i våra vattenområden behöver stärkas. Detta bör ges regeringen till känna. Därmed tillstyrker utskottet motion 2014/15:2541 (C) yrkande 2.

I avvaktan på pågående arbete bör motionerna 2014/15:823 (C), 2014/15:1152 (S), 2014/15:622 (M), 2014/15:2783 (SD) yrkande 5 och 2014/15:316 (S) yrkande 4 lämnas utan vidare åtgärd.

Uttjänta bilar och övergivna båtar m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om omhändertagande av uttjänta bilar, om övergivna båtar och om sanering av fartygsvrak som kan orsaka miljökada.

Jämför reservation 7 (SD).

Motionerna

I motion 2014/15:1241 av Patrik Jönsson och Josef Fransson (båda SD) yrkande 4 anförs att nya regler om uttjänta bilar inte bör utformas så att bevarandet av gamla bilar försvåras. Motorentusiaster över hela Sverige har på senare tid uttryckt stark oro över Naturvårdsverkets redovisning av regeringsuppdraget Uttjänta bilar och miljön. I denna redovisning finns flera förslag som skulle kunna påverka veteranbilshobbyn starkt negativt.

Enligt motion 2014/15:1166 av Hans Ekström (S) yrkande 1 bör regelverket ses över så att kommuner eller andra offentliga aktörer får rätt att föra bort övergivna båtar. Båtar som övergetts förfaller och riskerar att börja läcka eller orsaka annan negativ miljöpåverkan. Enligt motion 2014/15:2589 av Finn Bengtsson och Edward Riedl (båda M) bör man ändra i lagstiftningen så att en systematisk återvinning av uttjänta fritidsbåtar kommer till stånd. Ett av de största hindren för att få ett sådant återvinningssystem att fungera är att kommuner och andra markägare inte kan omhänderta och senare återvinna båtar som är övergivna på deras landområden. Någon form av skrotningssubvention bör övervägas.

I motion 2014/15:866 av Roland Utbult (KD) anförs att det är viktigt att åtgärder vidtas för att sanera miljöfarliga fartygsvrak på västkusten. En strategi bör tas fram för att sanera vraken från olja och kemikalier för att förebygga framtida utsläpp. Det finns för närvarande ingen myndighet i Sverige som har det övergripande ansvaret för läckande vrak.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Uttjänta bilar

Naturvårdsverket redovisade i juni 2011 ett regeringsuppdrag om uttjänta bilar och miljön. Verket anför i rapporten bl.a. att det är mycket varierande kvalitet på omhändertagandet av uttjänta bilar. Vissa verksamheter följer de krav som ställs mycket väl, medan andra inte alls gör det. Ytterligare ett problem är den illegala hantering som finns på området, både illegal skrotning och illegal export. När det gäller illegal bilskrotning föreslår Naturvårdsverket att det görs straffbart att obehörigen ta emot uttjänta bilar och att man ska ta bort ordet yrkesmässig i definitionen av bilskrotning. Naturvårdsverket anför att det finns en rad åtgärder att vidta för att begränsa den illegala exporten. Verket beskriver

de tankar och idéer som uppkommit i samband med uppdraget men anser att de behöver ses över närmare. Flera av förslagen har också utretts i andra uppdrag. Naturvårdsverket har vid ett senare tillfälle lämnat information om att veteranbilsägare och andra privatpersoner som restaurerar fordon och plockar delar från begagnade bilar kan fortsätta med detta även om verkets förslag skulle genomföras. Naturvårdsverket anförde att man i utredningen förde ett resonemang om hur man kan försvåra för s.k. bilmålvakter och hur man kan begränsa den illegala exporten av uttjänta bilar. Det skulle kunna ske genom att avställningstiden och antalet bilar man får äga begränsas. Verket valde dock att inte lägga fram dessa förslag i utredningen (bet. 2012/13:MJU8).

Ett nytt regeringsuppdrag om hantering av övergivna bilar i naturen har lämnats. I augusti 2014 fick Naturvårdsverket i uppdrag att se över hur ett ersättningssystem kan utformas för omhändertagande av uttjänta fordon. Naturvårdsverket ska även utreda hur kommunerna och staten kan ersättas för sitt omhändertagande av övergivna uttjänta fordon där ägaren inte går att finna. I uppdraget ingår även att undersöka hur ett producentfinansierat system för ersättning till en bilägare vid inlämning av en uttjänt bil till en auktoriserad bilsrotare skulle kunna utformas för att minska dumpning och illegal skrotning av bilar. Uppdraget ska redovisas i november 2015.

Uttjänta båtar m.m.

När det gäller skrotning av uttjänta båtar har Naturvårdsverket på uppdrag av regeringen redovisat ett förslag om hur ett system för omhändertagande av uttjänta fritidsbåtar kan inrättas för att förebygga uppkomsten av nedskräpande vrak. Naturvårdsverket har även föreslagit ett system som gör det möjligt att spåra ägare, forsla bort och eventuellt skrota övergivna nedskräpande fritidsbåtar. Uppdraget redovisades i juni 2011.

Enligt uppgift från Miljö- och energidepartementet har man, när det gäller eventuell reglering av omhändertagande av uttjänta fritidsbåtar, avvaktat genomförandet av 2007 års internationella Nairobi konvention om avlägsnande av vrak (vrakkonventionen). En sakkunnig person har haft i uppdrag att ta fram ett underlag för bedömningen av om Sverige ska tillträda vrakkonventionen och ge ett förslag till ställningstagande och eventuella författningsändringar som behövs vid ett tillträde till konventionen. En departementspromemoria väntas bli klar och ska remitteras under våren 2015.

För att få kunskap om i vilken omfattning sanering av vrak behövs och hur den i så fall ska genomföras gav regeringen i uppdrag åt Sjöfartsverket att i samråd med Kustbevakningen, Transportstyrelsen, Naturvårdsverket, Försvarsmakten och berörda länsstyrelser genomföra en inventering av vrak inom Sveriges territorialvattenområde. Sjöfartsverket redovisade sitt uppdrag i januari 2011. I oktober 2014 kom Sjöfartsverkets rapport Miljörisker sjunkna vrak – Undersökningsmetoder och miljöaspekter. Av rapporten framgår att det inom det svenska havsområdet ligger tusentals vrak. De flesta av dem är

ofarliga för miljön, men några av vraken kan vara tickande miljöbomber. Under 2014 har fyra av vraken som misstänks kunna vara miljöfarliga specialstuderats genom sjömätning och undersökts av både dykare och fjärrstyrda undervattensfarkoster. Syftet har varit att undersöka eventuella miljöeffekter på havsmiljön samt ge förslag på vidare åtgärder för resurseffektiv hantering av vrak. Sjöfartsverket föreslår i rapporten att HaV ska få ett övergripande ansvar för den systematiska riskanalysen och saneringen av miljöfarliga vrak. HaV kan sedan ge berörda myndigheter specifika uppdrag, som att Sjöfartsverket ska utföra kartering samt sjömätning av vraken, Kustbevakningen ska utföra dykinspektioner samt ta prover och Sveriges geologiska undersökning ska svara för kunskaper om sediment- och bottenförhållanden vid vrakpositionerna.

Enligt uppgift från Miljö- och energidepartementet fortsätter Sjöfartsverket sitt uppdrag om miljöfarliga vrak under 2015. Först därefter kommer Regeringskansliet att ta ställning till de olika förslagen som förs fram i rapporten.

Utskottets ställningstagande

Uttjänta bilar

Utskottet noterar att ett nytt regeringsuppdrag om hantering av övergivna bilar i naturen har lämnats till Naturvårdsverket. I avvaktan på pågående utredning bör motion 2014/15:1241 (SD) yrkande 4 lämnas utan vidare åtgärd.

Uttjänta båtar m.m.

När det gäller en eventuell reglering av omhändertagande av uttjänta fritidsbåtar anser utskottet att pågående arbete bör avvaktas och att motionerna 2014/15:1166 (S) yrkande 1 och 2014/15:2589 (M) kan lämnas utan vidare åtgärd.

När det gäller miljöfarliga fartygsvrak har utskottet tidigare anfört att det brådskar med att åtgärda de vrak som är potentiella miljöhot längs de svenska kusterna och anfört att man utgår från att regeringen efter slutförd beredning tar fram en handlingsplan för att åtgärda skeppsvraken (bet. 2012/13:MJU8). Utskottet vidhåller den uppfattningen men konstaterar att Sjöfartsverkets uppdrag ännu inte är slutfört. I avvaktan på detta arbete bör motion 2014/15:866 (KD) lämnas utan vidare åtgärd.

Efterbehandling av förorenade områden m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om insatser för saneringsåtgärder och om ansvar för framtida saneringskostnader.

Riksdagen bifaller ett motionsyrkande om att bostadsbyggande, vid sidan av miljönytta, ska vara en styrande faktor vid prioritering av områden för sanering av mark.

Jämför reservationerna 8 (C, V) och 9 (S, MP, V).

Motionerna

Enligt partimotion 2014/15:2460 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 7 och motion 2014/15:2541 av Lena Ek (C) yrkande 4 bör man med hjälp av riktade insatser se till att det finns tillräckligt med resurser och fler former av finansieringslösningar för att sanera områden och vattentäkter som påverkats av oaksam användning av farliga kemikalier. Teknikutvecklingen inom området bör främjas.

Enligt motion 2014/15:2455 av Johan Hedin (C) yrkande 1 bör regeringen agera för att företag ska ta ett miljömässigt ansvar för sin verksamhet. Det behövs en ny översyn av hela 10 kap. miljöbalken om verksamheter som orsakar miljöskador. Även frågan om att bolag att vid tillståndsgivning tvingas ställa säkerhet för framtida saneringskostnader bör ses över.

Enligt motion 2014/15:2953 av Caroline Szyber m.fl. (KD, M, C, FP) yrkande 14 bör bostadsbyggande, vid sidan av miljönytta, vara styrande vid prioritering av områden för sanering av mark.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

När det gäller frågan om sanering av vattentäkter och andra områden som påverkats av farliga kemikalier kan några uppdrag till olika myndigheter nämnas.

Som tidigare nämnts beslutade regeringen den 8 januari 2015 att Kemikalieinspektionen ska vidareutveckla handlingsplanen för en giftfri vardag. Ett av fokusområdena i handlingsplanen är de svårnedbrytbara och giftiga högfluorerade ämnena. Kemikalieinspektionen ska även ta fram ett nationellt åtgärdsprogram för högfluorerade ämnen. Tillsammans med de nätverk av myndigheter och aktörer som bildats sedan problemen uppmärksammades ska Kemikalieinspektionen öka kunskapen om ämnena. Därutöver ska myndigheten göra en kartläggning av användningen av högfluorerade ämnen och förekomsten av alternativa ämnen och material. Kemikalieinspektionen ska också verka för att en handlingsplan initieras inom EU. Kemikalieinspektionen ska där det är lämpligt lämna förslag till nationell

lagstiftning mot farliga kemikalier när EU-lagstiftningen inte ger ett tillräckligt skydd. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 september 2017.

Statens geotekniska institut har i regleringsbrevet för 2015 fått i uppdrag att ta fram preliminära riktvärden för högfluorerade ämnen i mark och grundvatten. Uppdraget ska redovisas senast den 30 oktober 2015.

Naturvårdsverket har i sitt regleringsbrev för 2015 fått i uppdrag att tillsammans med HaV, Kemikalieinspektionen, Livsmedelsverket och Sveriges geologiska undersökning samt efter hörande av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och andra berörda myndigheter genomföra en screening av förekomsten av miljögifter i yt- och grundvatten. En analys av resultatet av screeningen samt vid behov förslag till vidare åtgärder ska redovisas senast den 1 mars 2016.

När det gäller kostnader för framtida sanering har Naturvårdsverket i sitt regleringsbrev för 2015 fått i uppdrag att utreda förutsättningarna för och om möjligt föreslå nya finansieringsformer för kostnadseffektiv efterbehandling av förorenade områden där den ansvarige saknar betalningsförmåga för en efterbehandling. Myndigheten ska analysera och ge förslag till möjliga finansieringsmekanismer, t.ex. branschinitiativ och fondlösningar såsom SPI Miljösaneringsfond AB (Spimfab). I uppdraget ingår även att analysera och föreslå rättsliga förutsättningar för myndigheter att ingå bindande avtal med verksamhetsutövare och fastighetsägare, bl.a. med utgångspunkt i regeringens bedömning i propositionen Miljöbalkens försäkringar och avhjälpande av förorenade områden (prop. 2008/09:217). Naturvårdsverket ska vidare föreslå de författningsändringar som kan vara nödvändiga för genomförandet av förslagen. Uppdraget ska redovisas till Miljö- och energidepartementet senast den 31 januari 2016.

När det gäller sanering och återställande av förorenad mark är huvudregeln att den som bidragit till en förorening ska ansvara för att utreda och åtgärda föroreningen. För de föroreningsskador där ingen ansvarig finns kan i stället staten besluta om bidrag till efterbehandlingen. Av bl.a. kostnadsskäl måste dock en viss prioritering göras när det gäller områden för sanering av mark. Enligt 1 a § förordningen (2004:100) om avhjälpande av föroreningsskador och statsbidrag för sådant avhjälpande ska Naturvårdsverket upprätta en nationell plan för avhjälpande av föroreningsskador. I planen ska prioritetsordningen för avhjälpande av föroreningsskador anges. Planen blir styrande för hur verket beslutar om bidrag och vägledning för länsstyrelser som söker bidrag. Det finns ett stort antal förorenade områden i Sverige. Enligt Naturvårdsverket är ca 1 300 av dessa allvarligt förorenade (riskklass 1), och där bedöms riskerna för människors hälsa eller miljön som potentiellt mycket stora. För omkring 14 000 områden är riskerna sannolikt stora (riskklass 2).

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att regeringen har skärpt arbetet mot miljögifter och intensifierat arbetet för att uppnå miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö 2015–2017

bl.a. genom att lämna de uppdrag som nämnts ovan. Med anledning av det pågående arbetet bör motionerna 2014/15:2460 (C) yrkande 7 och 2014/15:2541 (C) yrkande 4 lämnas utan vidare åtgärd.

När det gäller finansieringsformer m.m. för efterbehandling av förorenade områden där den ansvarige saknar betalningsförmåga bör Naturvårdsverkets redovisning av uppdraget om detta avvaktas. Motionen 2014/15:2455 (C) yrkande 1 bör därför lämnas utan vidare åtgärd.

Utskottet anser att arbetet med sanering och återställande av förorenad mark är angeläget. En annan angelägen samhällsfråga är bostadsbristen i landet. För att minska bostadsbristen måste bostadsbyggandet öka. Utskottet anser därför att det bör finnas en möjlighet att prioritera upp förorenade områden i riskklass 2 när det gäller beslut om statliga bidrag till efterbehandling, i de fall ett område är betydelsefullt för bostadsbyggande. Bostadsbyggande bör därför, vid sidan av miljönytta, vara en styrande faktor vid prioritering av områden för sanering av mark. Detta bör ges regeringen till känna. Därmed tillstyrker utskottet motion 2014/15:2953 (KD, M, C, FP) yrkande 14.

Kostnader för nedmontering av vindkraftverk m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om ekonomiska garantier m.m. för framtida nedmontering av vindkraftverk.
Jämför reservation 10 (SD).

Motionerna

I motion 2014/15:1105 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkande 3 anförs att vindkraftsexploatörer bör fondera medel för framtida rivning av vindkraftverk. Kommunerna saknar med den nuvarande lagstiftningen rätt att ställa krav på ekonomiska garantier att den som uppför vindkraftverk också finansierar skrotningen. I värsta fall kan markägaren tvingas stå för nedmonteringskostnaden.

Enligt motion 2014/15:2410 av Finn Bengtsson och Michael Svensson (båda M) bör regeringen återkomma med förslag till lagändringar för att säkrare ekonomiskt trygga ansvarsfördelningen vid avveckling av uttjänta vindkraftverk. Länsstyrelsen kan i dag vid tillståndsprövning enligt miljöbalken kräva viss ekonomisk säkerhet för nedmonteringen av ett vindkraftverk. Kommunerna har emellertid inte möjlighet att kräva en sådan säkerhet vid tillståndsprövningen.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

När det gäller nedmontering av uttjänta vindkraftverk och kostnaderna för detta anförs det i 2 kap. 3 § miljöbalken att alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska utföra de skyddsåtgärder, iakttä de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Enligt uppgifter från Naturvårdsverket kan kvarlämnade vindkraftverk, inklusive fundament, kablar, markarbeten o.d., komma att räknas som en sådan verksamhet som omfattas av lagen. Tillsynsmyndigheten, vanligen kommunen, har möjlighet att meddela verksamhetsutövaren de förelägganden eller förbud som behövs (26 kap. 9 §). Med verksamhetsutövare avses normalt den som bedrivit vindkraftsverksamheten. Det kan dock inte uteslutas att markägaren i andra hand kan bli ansvarig. Vidare framgår att alla som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som medfört skada eller olägenhet för miljön ansvarar till dess skadan eller olägenheten har upphört för att denna avhjälpas i den omfattning det kan anses skäligt enligt 10 kap. I den mån det föreskrivs i miljöbalken kan i stället skyldighet att ersätta skadan eller olägenheten uppkomma (2 kap. 8 § miljöbalken). Lagen säger vidare: ”Med föroreningskada avses i detta kapitel en miljöskada som genom en förorening av ett mark- eller vattenområde, grundvatten, en byggnad eller en anläggning som kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön” (10 kap. 1 § miljöbalken). Enligt 10 kap. 4 § miljöbalken ska en skälighetsbedömning alltid göras av ansvarets omfattning när skador anses ha uppkommit. Enligt Naturvårdsverket kan det diskuteras om kvarlämnade delar av vindkraftverk utgör sådana föroreningar som avses i 10 kap. miljöbalken, och detta måste avgöras i varje enskilt fall. Om tillstånd krävs enligt balken för en vindkraftsverksamhet kan tillståndet förenas med krav på att ekonomisk säkerhet ställs (16 kap. 3 § miljöbalken). Huvudsyftet med att ställa krav på ekonomisk säkerhet är att slippa riskera att allmänna medel måste användas framöver för t.ex. nedmontering och återställande av mark.

Som utskottet tidigare noterat (bet. 2011/12:MJU16) saknas dock en möjlighet att ställa krav på ekonomisk säkerhet för anmälningspliktiga vindkraftverk.

Energimyndigheten och Naturvårdsverket har samarbetat övergripande i ett projekt med att ta fram en vägledning för nedmontering och efterbehandling som ska gälla för tillståndspliktiga och anmälningspliktiga vindkraftverk. Energimyndigheten har låtit ta fram en rapport med ett nytt kunskapsunderlag om nedmontering av vindkraftverk och återställande av platsen. I rapporten presenteras en omvärldsanalys om regelverk och hur frågan om nedmontering och efterbehandling hanteras i andra länder på land och till havs. (Nedmontering av vindkraftverk och efterbehandling av platsen, dnr 2012–008255, september 2013). Rapporten, som tagits fram av Campus Gotland Uppsala universitet, är framtagen för att sammanfatta det senaste kunskapsläget och är tänkt att användas som ett av flera underlag för den

kommande vägledningen. I rapporten konstateras att det inte finns laglig grund för att ställa krav på säkerhet för nedmontering och efterbehandling för anmälningspliktig verksamhet. I samband med detta arbete ser Energimyndigheten och Naturvårdsverket över lagstiftningen om anmälningspliktiga vindkraftverk och undersöker om det finns möjligheter att ställa ekonomisk säkerhet även för anmälningspliktiga vindkraftverk motsvarande möjligheten för tillståndspliktig verksamhet. Enligt Energimyndigheten planeras en skrivelse till Regeringskansliet för att uppmärksamma denna fråga.

Utskottets ställningstagande

I avvaktan på pågående arbete avstyrks motionerna 2014/15:1105 (SD) yrkande 3 och 2014/15:2410 (M).

Reservationer

1. Slutna kretslopp m.m., punkt 1 (M, C, FP, KD)

av Lena Ek (C), Ulf Berg (M), Johan Hultberg (M), Åsa Coenraads (M), Gunilla Nordgren (M), Fredrik Malm (FP) och Magnus Oscarsson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:2981 av Lena Ek m.fl. (C, M, FP, KD) yrkande 15 och avslår motionerna

2014/15:577 av Erik Andersson (M) och

2014/15:1651 av Jan Lindholm (MP) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Vi bör ta bättre vara på vårt avfall och öka möjligheterna till återvinning. Bättre insamling och återvinning av avfall leder också till att miljöfarliga ämnen kan tas om hand och kretsloppen avgiftas. Alliansregeringen höjde målen för insamling och återvinning av förpackningar, returpapper och elektronik och skärpte kraven på att hushållen ska ha tillgång till enkla och tydliga insamlingssystem. Vi vill fortsätta att göra det enkelt för hushållen att lämna in material till återvinning, återanvändning och insamling, inte minst textilier, kläder och elektronik.

För mer resurssnåla kretslopp och ökad service och tillgänglighet till hushållen krävs investeringar och innovation. Det främjas genom långsiktiga spelregler. Principen om att förorenaren betalar och det sammanhållna producentansvaret bör värnas. Ansvar för insamling och återvinning av förpackningar och tidningar bör ligga på producenterna samtidigt som förutsättningarna för närmare samarbete med, och inflytande för, kommunerna stärks. Detta bör ges regeringen till känna.

2. Producentansvar för textilier, punkt 2 (C, V, FP)

av Lena Ek (C), Fredrik Malm (FP) och Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2014/15:2460 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 5.

Ställningstagande

Det används väldigt mycket kemikalier för att tillverka textilier. Bly förekommer när textilier färgas. Ftalater används bl.a. i tryck på tröjor. Formaldehyd ska motverka att textilierna skrynklas eller krymper. Listan kan göras lång över ämnen som kan orsaka allt från cancer till hudirritation och allergier. Många av dessa ämnen påverkar även vår fortplantningsförmåga. Kemikalierna medför inte bara risker för konsumenterna och miljön. De som arbetar med textiltillverkning och de som hanterar mycket textil i sitt arbete är också utsatta. Kasserade textilier som slängs i soporna bidrar till att farliga kemikalier sprids. Ur svenskt perspektiv kan vi gå före när det gäller avfallshanteringen. För att undvika att kemikalier kommer ut i kretsloppen är det viktigt att kläder och andra textilier som kasserats kan tas emot på ett miljömässigt bra sätt. Ett producentansvar för textilier bör införas. Ambitionen bör vara att ett sådant producentansvar introduceras också i övriga EU-länder. Detta bör ges regeringen till känna.

3. Pantsystem m.m., punkt 3 (SD)

av Martin Kinnunen (SD) och Runar Filper (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:2126 av Markus Wiechel (SD) och avslår motionerna

2014/15:671 av Jan Ericson (M),

2014/15:687 av Jan Ericson (M),

2014/15:1367 av Jan Lindholm (MP) och

2014/15:1969 av Josef Fransson och Martin Kinnunen (SD).

Ställningstagande

Sverige ligger i många avseenden i framkant när det kommer till att återanvända petflaskor och burkar, men med tanke på att vi reser alltmer, inte minst till våra nordiska grannländer, finns det mycket som inte går att panta

och som därför slängs i vanliga soptunnor. Med anledning av detta borde regeringen snarast påbörja ett arbete för att införa ett gemensamt pantsystem i hela Norden. Detta bör ges regeringen till känna.

4. Minskning av matsvinn, punkt 4 (M)

av Ulf Berg (M), Johan Hultberg (M), Åsa Coenraads (M) och Gunilla Nordgren (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2014/15:2978 av Ulf Berg m.fl. (M) yrkande 2.

Ställningstagande

Livsmedelsverket arbetar i dag både med konsumentrådgivning och med att ta fram råd till vård, skola och omsorg. Däremot saknas kampanjer med positiv inriktning, exempelvis en receptbok för rester, information om hur bäst-föredatomet påverkar specifika livsmedel och hur olika livsmedel bör förvaras. Livsmedelsverket bör ges ett permanent uppdrag att bedriva informationskampanjer för att minska matsvinnet. Detta bör ges regeringen till känna.

5. Avloppsslam, punkt 5 (SD)

av Martin Kinnunen (SD) och Runar Filper (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2014/15:1511 av Anna Hagwall (SD).

Ställningstagande

Avloppsslammet som sprids på åkerjordarna i dag är fullt med farliga kemikalier som vi sedan kan få i oss när vi äter maten som odlats på åkrarna. Kadmium är bara ett av många miljögifter som sprids med slammet. Det är väl känt att kadmium kan orsaka benskörhet och njurskador. Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet (Efsa) har sänkt det tolerabla veckointaget av kadmium genom maten med nära två tredjedelar. Andra

allvarliga gifter som finns i det avloppsslam som sprids över åkrarna är bromerade flamskyddsmedel, PCB, fluormiljögifter och läkemedelsrester. Slamspridningen brukar försvaras med att den ger näring till marken, men när vi har vägt giftproblematiken mot näringen i slammet blir vår slutsats att slamspridning orsakar långt mer skada än nytta. Hållbara kretslopps lösningar måste utvecklas för hantering av näringsämnen i avloppsslammet. Spridningen av avloppsslam på åkrar måste stoppas. Detta bör ges regeringen till känna.

6. Slaktavfall m.m., punkt 6 (M, SD)

av Ulf Berg (M), Johan Hultberg (M), Martin Kinnunen (SD), Åsa Coenraads (M), Gunilla Nordgren (M) och Runar Filper (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:2977 av Ulf Berg m.fl. (M) yrkande 7 och

avslår motion

2014/15:2566 av Gustaf Hoffstedt (M).

Ställningstagande

Ett undantag från kravet på destruktion vid hantering av slaktavfall från vilt bör övervägas. Tidigare var det tillåtet för vilthanteringsanläggningarna att gräva ned slaktavfallet från vilt eftersom slaktavfall från vilt anses ha en låg risk för sjukdomar. Det har dock skett en lagändring som tvingar vilthanteringsanläggningarna att föra slaktavfallet till destruktion. Detta innebär en relativt hög kostnad för både transport och destruktion och kan vara särskilt problematiskt för de mindre vilthanteringsanläggningarna. Det är viktigt att vi har vilthanteringsanläggningar i hela landet för att på ett bra sätt kunna få ut mer vilt till konsumentledet. Därför föreslår vi att en väl avvägd gräns införs vad gäller hantering av slaktavfall så att de mindre vilthanteringsanläggningarna kan få ett undantag från lagen och därmed kan gräva ned slaktavfall. Ett annat alternativ för att minska slaktavfallskostnaderna är att se över lagstiftningen om vad som får rötas till biogas. Detta bör ges regeringen till känna.

7. Uttjänta bilar och övergivna båtar m.m., punkt 8 (SD)

av Martin Kinnunen (SD) och Runar Filper (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2014/15:1241 av Patrik Jönsson och Josef Fransson (SD) yrkande 4 och avslår motionerna 2014/15:866 av Roland Utbult (KD), 2014/15:1166 av Hans Ekström (S) yrkande 1 och 2014/15:2589 av Finn Bengtsson och Edward Riedl (M).

Ställningstagande

Motorentusiaster över hela Sverige har på senare tid uttryckt stark oro över Naturvårdsverkets redovisning av ett regeringsuppdrag som går under namnet Uttjänta bilar och miljön. I denna redovisning finns flera förslag som om de genomförs skulle påverka veteranbilshobbyn starkt negativt. Utredningen föreslår bl.a. att det ska göras straffbart att obehörigen ta emot uttjänta bilar, något som lättvindigt kallas för avfall. Detta riskerar att omöjliggöra bevarande av gamla bilar. Vi anser att nya regler om uttjänta bilar inte bör utformas så att bevarandet av gamla bilar försvåras. Detta bör ges regeringen till känna.

8. Sanering av vattentäkter m.m., punkt 9 (C, V)

av Lena Ek (C) och Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2014/15:2460 av Annie Löf m.fl. (C) yrkande 7 och 2014/15:2541 av Lena Ek (C) yrkande 4 och avslår motion 2014/15:2455 av Johan Hedin (C) yrkande 1.

Ställningstagande

Med hjälp av riktade insatser bör man se till att det finns tillräckligt med resurser och fler former av finansieringslösningar för att sanera områden och vattentäkter som påverkats av oaktsam användning av farliga kemikalier. Åtgärder behöver vidtas på områden där den ansvarige står för kostnaden likt principen att förorenaren betalar. Tillsynsåtgärder är avgörande för att icke statsfinansierade objekt saneras. Ansvaret för tillsynen över förorenade

områden behöver förtydligas. Prioritering bör ges till att främja teknikutveckling så att fler och effektivare metoder tas fram för sanering av områden och vattentäkter som påverkats av oaktsam användning av farliga kemikalier. En stor risk med förorenade områden är att kemikalierna sprider sig till yt- och grundvatten. I framtiden kan vi behöva använda i dag outnyttjade vattentäkter, men då måste de också vara fria från föroreningar. Det är också viktigt för alla levande arter i sjöar, vattendrag och hav att vattnet inte förorenas. Detta bör ges regeringen till känna.

9. Prioritering av områden för sanering av mark, punkt 10 (S, MP, V)

av Matilda Ernkrans (S), Isak From (S), Maria Strömkvist (S), Jan-Olof Larsson (S), Stina Bergström (MP), Jens Holm (V), Marianne Pettersson (S) och Johan Büser (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motion

2014/15:2953 av Caroline Szyber m.fl. (KD, M, C, FP) yrkande 14.

Ställningstagande

Sanering och återställande av förorenad mark är ytterst angeläget och efterfrågat runt om i landet, inte minst för att kunna fortsätta att utveckla områden i hållbar riktning för framtiden. Vi anser att det är mycket viktigt att svara med höjda ambitioner och förstärkning av arbetet med sanering av förorenad mark där det inte finns intressenter eller ansvariga som kan eller ska betala för saneringen. Den budget som de borgerliga partierna med stöd av Sverigedemokraterna röstade igenom för 2015 gav tyvärr ingen hjälp på den vägen då den avvisade föreslagna höjda resurser för sanering av förorenad mark. Syftet med efterbehandling av förorenade områden är att långsiktigt minska riskerna för människors hälsa och miljön. Det statliga bidraget för sanering och efterbehandling av förorenade områden är till för åtgärder där det inte finns någon ansvarig som kan betala hela eller delar av insatsen. Det statligt finansierade efterbehandlingsarbetet är därför en viktig del av arbetet för att uppnå miljövalitetsmålet Giftfri miljö. Naturvårdsverket har tagit fram en nationell plan för efterbehandling av förorenade områden. Planen är ett verktyg för att se till att efterbehandlingsåtgärder kommer till stånd vid de mest prioriterade förorenade områdena. Vi anser i likhet med vad som anges i den nationella planen att bidragen ska gå dit de gör mest miljönytta. Samtidigt ska prioriteringen möjliggöra en fortsatt teknikutveckling och därmed främja en ökad åtgärdstakt. Vi föreslår därför att motion 2014/15:2953 (KD, M, C, FP) yrkande 14 avslås.

10. Kostnad för nedmontering av vindkraftverk, punkt 11 (SD)

av Martin Kinnunen (SD) och Runar Filper (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:1105 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkande 3 och avslår motion

2014/15:2410 av Finn Bengtsson och Michael Svensson (M).

Ställningstagande

Överslagsberäkningar har gett vid handen att kostnaden för att montera ned ett utjänt tvåmegawatts vindkraftverk kan uppgå till ca 700 000 kronor. Enligt gällande lagstiftning saknar kommunerna rätt att ställa krav på ekonomiska garantier att den som uppför ett vindkraftverk verkligen också finansierar skrotningen när det blir dags. Det kan bli problematiskt när vindkraftverkets ekonomiska eller tekniska livslängd har uppnåtts om vindkraftsbolaget har fått ekonomiska bekymmer. I värsta fall kan markägaren tvingas stå för nedmonteringskostnaden. Det är därför angeläget att ansvarsförhållandet redan i dagsläget utreds och fastställs. De som uppför eller driver vindkraftverk bör årligen fondera medel på låsta konton för att säkerställa betalning av de kostnader som uppstår vid nedmontering och skrotning. Detta bör ges regeringen till känna.

BILAGA I

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2014/15

2014/15:316 av Åsa Westlund och Lena Hallengren (S):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ge Havs- och vattenmyndigheten ett tydligt uppdrag att inkludera mikroplaster i handlingsplanen för att motverka marin nedskräpning.

2014/15:322 av Lennart Axelsson (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att räkna in fimpar i det skräp som kan leda till bötfällning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge tobaksproducenterna ett ansvar för de restprodukter som uppstår vid tobaksbruk.

2014/15:570 av Fredrik Christensson (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge kommunerna möjlighet att bötfälla för nedskräpning.

2014/15:577 av Erik Andersson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förbättra förutsättningarna för hushållsnära insamling av förpackningar och tidningar.

2014/15:618 av Cecilie Tenfjord-Toftby (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheterna att påminna svenska folket om vikten av att ta hand om avfall både i hemmet och i naturen.

2014/15:622 av Cecilie Tenfjord-Toftby (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att arbeta för en långsiktig organisering och finansiering av strandstädningen vid våra kuster.

2014/15:632 av Jan Lindholm (MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ett arbete snarast bör påbörjas med målet att tobaksindustrin

tvingas ta ansvar för den nedskräpning som tobaksrökning innebär i såväl den bebyggda miljön som i naturmiljön.

2014/15:644 av Patrick Reslow (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om möjligheten att utfärda ordningsbot för nedskräpning i form av cigarettfimpar och tuggummin.

2014/15:671 av Jan Ericson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa pant på batterier.

2014/15:687 av Jan Ericson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om pant på lågenergilampor.

2014/15:823 av Rickard Nordin (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om krav på en översyn av ansvaret och kostnaderna för städning av stränder på grund av marint skräp.

2014/15:866 av Roland Utbult (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av åtgärder för att sanera miljöfarliga fartygsvrak på västkusten.

2014/15:1105 av Josef Fransson m.fl. (SD):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att vindkraftsexploatorer ska fondera medel för framtida rivning av vindkraftverken.

2014/15:1152 av Catharina Bråkenhielm och Kenneth G Forslund (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra en översyn av finansieringen av städningen av marina och kustnära miljöer.

2014/15:1166 av Hans Ekström (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheten att ändra regelverket så att

kommuner eller andra offentliga aktörer får rätt att föra bort övergivna båtar.

2014/15:1241 av Patrik Jönsson och Josef Fransson (SD):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Naturvårdsverkets redovisning av regeringsuppdraget som har namnet Uttjänta bilar och miljön.

2014/15:1367 av Jan Lindholm (MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att arbeta för ett pantsystem för mobiltelefoner.

2014/15:1457 av Carina Ohlsson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att överväga att även låta cigarettfimpar omfattas av lagen mot nedskräpning.

2014/15:1511 av Anna Hagwall (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att sluta gödsla matjordarna med giftigt avloppsslam.

2014/15:1651 av Jan Lindholm (MP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att sluta kretsloppet för ändliga råvaror.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att utveckla pantsystem som ett verktyg för medborgarna i det hållbara samhället.

2014/15:1969 av Josef Fransson och Martin Kinnunen (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa ett totalförbud mot kvicksilverlampor.

2014/15:2126 av Markus Wiechel (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att arbeta för att införa ett gemensamt pantsystem i hela Norden.

2014/15:2410 av Finn Bengtsson och Michael Svensson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med förslag till lagändringar för att säkrare ekonomiskt trygga ansvarsfördelningen vid avveckling av uttjänta vindkraftverk.

2014/15:2455 av Johan Hedin (C):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förorenaren ska betala.

2014/15:2460 av Annie Lööf m.fl. (C):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om införande av producentansvar för kläder.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om insatser för sanering av områden och vattentäkter som påverkats av oaktsam användning av farliga kemikalier.

2014/15:2541 av Lena Ek (C):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett stärkt arbete för att minska förekomsten av marint skräp och mikroplaster i våra vattenområden.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om insatser för sanering av vattentäkter som har blivit påverkade av oaktsam användning av farliga kemikalier.

2014/15:2566 av Gustaf Hoffstedt (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om slaktavfall vid småskalig produktion.

2014/15:2589 av Finn Bengtsson och Edward Riedl (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ändra i lag och förordning så att en systematisk återvinning av nedskräpande och uttjänta fritidsbåtar kommer till stånd.

2014/15:2783 av Martin Kimmunen m.fl. (SD):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att arbeta för att reducera mängden plast utmed våra kuster och i våra angränsande hav.

2014/15:2953 av Caroline Szyber m.fl. (KD, M, C, FP):

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att bostadsbyggande, vid sidan av miljönytta, ska vara styrande vid prioritering av områden för sanering av mark.

2014/15:2977 av Ulf Berg m.fl. (M):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om undantag vid hantering av slaktavfall från vilt.

2014/15:2978 av Ulf Berg m.fl. (M):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge Livsmedelsverket ett permanent uppdrag att bedriva informationskampanjer för att minska matsvinnet.

2014/15:2981 av Lena Ek m.fl. (C, M, FP, KD):

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra det enklare för hushåll att lämna in textilier, kläder och elektronik till återvinning.